که غوارئ د سولې او پخلاينې دره
بېرته اوسي، اوربند ټينګ کړئ

اوربند
ORBAND

دور سوم، شماره شانزدهم، ۲۵ جوزا، ۱۳۹۸

پدې ګڼه کې...

- د افغانستان د کرنيزو ځمکو لفربدل او بې غوري
- مېلمه افغان چارواکي او زموږ ټګلاره
- امريکا هم بايد يو ضمانت ورکړي
- له لندن نه د راغلي ليک خواب
- هېڅه هم پټ نه پاتې کېږي
- ماضي ته د ور ګرځېدا واټ
- پر بدو او باج ار ولسمشران
- عظيم ارګ، خڅنې خبرې
- ټابلېټ K او اغېزې يې
- بهرنې افغانان
- ناولې ايتلاف
- سېکولاريزم

بيداری

آزرده گی از ستم ملی پاکستان، مردم را بیدار کرده است. پشتون های جغرافیای ستم، هرچند در جبر تاریخی، در حصار هویتی مانده اند که ریشه ندارد، اما هفتاد سال پس از تزویر سیاسی، کاسه ی صبر ندارند.

درې واكمن- يو برخليک

د تاريخ په هديره کې درې محکوم قبرونه

ماته د ولسمشر انجام د هندوستان د وروستي پاچا بهادر شاه ظفر او مسلمان هسپانوي رياست وروستي پاچا ابو عبدالله محمد را يادوي. ظفر پاچا د خپل ژوند وروستي ورځې په رنګون کې له انګريزانو سره په بند کې تېرې کړې. انګريزانو په رنګون کې يوه «هندي چوکۍ» ورته جوړه کړې وه، پاچا سلامت به پکې ناست و او د ياران خاخکي به يې شمېرل. خپلو ليدونکيو ته به يې په تلوسه ويل: زه هغه بدمرغه يم چې په هېڅ ځای کې د خښېدو لپاره به هم ځای ونه لرم.!

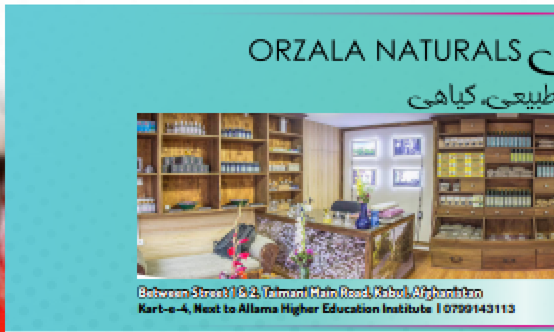

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوربند
اونیزه

رَبِّ اجْعَلْ هَذَا بَـلَـداً آمِناً

دور سوم شمارهٔ شانزدهم، ۲۵ جوزا، ۱۳۹۸

نیولیک

مېلمه افغان چارواکي او زموږ

تګلاره/ د پښتنی دويم مخ

امريکا هم بايد يو ضمانت ورکړي/ ۲

ناولی ايتلاف/ ۳

عظيم ارګ، خچنې ځېرې/ ۳

ټابلېټ K او اغېزې يې/ ۴

ماضي ته د ور ګرځېدا واټ/ ۵

بيداری/ ٦

له لندن نه د راغلي ليک ځواب/ ۷

سيکولاريزم/ ۸

د افغانستان د کرنيزو ځمکو لغړېدل

او بې غوري/ ۹

هېڅه هم پټ نه پاتې کېږي/ ۱۰

پر بډو او باج اړ ولسمشران/ ۱۱

درې واکمن- يو برخليک/ ۱۲

بهرني افغاني/ د پښتنی دريېم مخ

اوربند

د تلپاتي سولي لومړی ګام
اوربند؛ د ملي جرګې يواځېنی شرط دی
اوربند؛ د روغې جوړې پيلامه ده
اوربند؛ د جګړې مخنيوی دی
اوربند؛ ملي غوښتنه ده
اوربند؛ د هر افغان غږ دی
اوربند؛ د هرې مور هيله ده
اوربند؛ ملي اړتيا ده
اوربند؛ ټيکاو دی
اوربند؛ د سوکالی لوری دی
اوربند؛ د بسيايني لار ده
اوربند؛ د پرمختګ اساس دی
اوربند؛ ژوند دی
اوربند؛ له مرګ سره مبارزه ده
اوربند؛ د بربادی مخنيوی دی
اوربند ټينګ کړئ، له اوربند سره کېنئ، پر اوربند راټول شئ.

بسم الله الرحمن الرحيم

سرليکنه

د تپلې جګړې د محکوميت پرېکړه

موږ د اوربند غږ هغه مهال پورته کړی و چې له هرې خوا د جنګ داني ټولېدلې، د سولې خبرې ناشونې ګڼل کېدلې او د وروستی پرېکړې په اړه ټوپک ته سترګې نيول کېدلې.

له ښه بخته اوس په ټولنلي کچه د جګړې پای له سولې او ماتې اخوا په سوله، خبرو او اوربند کې لټول کېږي، ځکه خو د هېواد په کچه داسې لوری او اړخ نه ليدل کېږي چې له سولې او خبرو سره د مخالفت جسارت وکړای شي، ټول د سولې په اړه په هوکړه يوه خوله دي.

دغه حقيقت اوس د ټولو پر وړاندې دی چې جګړه د کومې غاړې بری او د بلې ماتې نشي را منځته کولی، بلکې خبرې، پوهاوی، جرګه او سوله ده چې دواړه غاړې، بلکې ټول له بايلاته ژغوري، ځکه چې سوله بايلونکی نه لري، د سولې پايله د ټولو بری دی.

د تېر کال د کوچني اختر درې ورځنی اوربند سولې او اوربند ته ملي لېوالتيا په ډاګه کړه، له همدې ځايه وه چې طالبانو په تېر وروکي اختر کې، د اوربند په نه اعلان بيا هم د دوی به خبره پر نا اعلان شوي اوربند اعتراف وکړ چې تر مخې يې د سولې پر وړاندې له مودو پرتو کنګلونو د بشپړې ويلې کېدا هيلې لا پسې وغوړولې، له همدې ځايه اوربند د ټولو غږ، هيله او غوښتنه ګرځېدلې، اوربند په لويه کې د جګړې پای په نښه کوي، د جګړو مخنيوي ته لار پرانيزي او د جګړې پای ته د تکي موندلو ورکه په لاس راکوي، د مرګونو، وير او وينې تويېدو خپه او لمبه کراروي.

همدغو پرمختياوو او امېدونو ته په کتو «اوربند» نور هره اونی پر ټولو د سولې او جرګې د ننواتي ځولی ګرځوي او پر ټولو خواوو د اوربند غږ کوي.

اوربند له دغې ګڼې سره پر ليکه هم لوستل کېدای شي، ځکه چې اوربند نور ملي، سيمه‌ييزه او نړيواله اجماع ګرځېدلې، دغه اجماع د تپلې جګړې د محکوميت پرېکړه ده.

امتياز

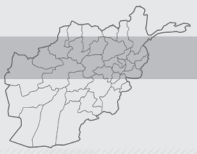

افغانستان

چلوونکي

افغانان

خپرندوی

دانش خپرندويه ټولنه

اړيکي

۰۷۸۸۰۴۲۸۲۱ - ۰۷۰۰٦۳۹۳۸۳

برېښنليک

spinsahaar@gmail.com

بيه

۲۰ ؋

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکا هم باید یو ضمانت ورکړي

افغانستان ته د بن لادن لېږد، د سعودي، امریکا او پاکستان ګډه لوبه

شهرت ننګیال

د سولې په خبرو کې یو ضمانت باید امریکا ورکړي، دغسې یو ضمانت ښايي د طالبانو او حکومت د ګډې غوښتنې په توګه وړاندې کړای شي، په ټوله کې به دغه تضمین د افغانانو ګډ ملي او سرتاسري دریځ څلولی وي. په پخوا کې له سخت دریځو، بنسټپالو او ترهګرو سره د امریکا د اړیکو او مرستو حقیقت د ټولو پر وړاندې دی، له همدې ځایه باید افغانان دغه ډاډ تر لاسه کړي چې امریکا په راتلونکي کې د خپلو موخو، ګټو او سیالیو لپاره د سخت دریځو، بنسټپالو او دې ته ورته ډلو مرسته، تمویل او پالنه خپله ستراتېژي نه ګرځوي. ...

که امریکا یا نړیواله ټولنه غواړي له افغانستانه د ترهګرو او ترهګرۍ د ګواښ د مخنیوي ډاډ تر لاسه کړي، افغانان هم دغسې یوه غوښتنه او حق ځانته خوندي ګڼي.
افغانان ښايي په دې باوري شي چې امریکا بیا ځلې د خپلو سیالیو، ګټو او موخو لپاره د جهاد یا مذهب په نامه د اخوانیانو، مجاهدینو، القاعده او داعش په څېر نورو اورپکیو پالنې، مرستې او استخدام ته ور ونه ګرځي.
که پر افغانستان د پخواني شوروي په یرغل کې د متحده ایالاتو د رول او هڅونې پر سر له بحث تېر شو، د اخوانیانو په را ټوکونه، سمبالښت او د تنظیمونو او اورپکو په پالنه او تمویل کې د امریکا مرسته او ونډه له هېچا پټه نه ده.
د جهاد په نامه، د جهادي ایډیالوژۍ له مخې د شوروي او کمونېزم پر ضد د اورپکیو، سخت دریځو او بنسټپالو په تمویل او مرسته کې د امریکا رول او ونډه څرګنده ده.
همدا امریکا وه چې د شوروي اتحاد او کمونېزم پر ضد یې، تنظیمونه، اورپکي، سخت دریځي او بنسټپال د مجاهدینو په نامه تر دیني او مذهبي چتر لاندې د پاکستان له خاورې سمبال او افغانستان د شوروي او کمونېزم پر ضد د نړیوالې جګړې پراخ سنګر وګرځاوه.
له سوډان څخه د بن لادن او القاعدې په لېږد کې د امریکا رول او پالیسي هغه بحث دی چې تر اوسه هغسې چې لازمه وه پاموړ نه دی بلل شوی، خو حقیقت دا دی چې له سوډان څخه افغانستان ته د بن لادن په لېږد کې د سعودي، امریکا او پاکستان رول، خوښه او ونډه اوس د کره شواهدو په کچه را برسېره شوې ده.
دغه لېږد د همدغه مثلث (امریکا، سعودي او پاکستان) د ګډ پلان او پالیسۍ پایله ده، په دغه لوبه کې د برهان الدین رباني اداره، ځیني تنظیمي مشران او د ننګرهار د هغه وخت شورا د یو لړ وعدو، وعیدونو او نغدو بډو په بدل کې ور ګډه کړای شوه، بن لادن چې سوډان کې له خپله اړخه د پانګونې په ژمنو د ځینو تعهداتو له مخې د مېشتېدا فرصت تر لاسه کړی و، په نه پلي کېدا سوډان ته سیاسي بوج ګرځېدلی و.
سعودي چې وار له مخه یې له بن لادن تابعیت اخیستی و، دې ته نشوای چمتو کېدای چې نوموړی بېرته پخپله خاوره ومني. امریکا د تېر په څېر په راتلونکي کې د منځنۍ اسیا، روسیې، چین او ایران پر وړاندې د القاعده او بن لادن اړتیا له پامه نښوای غورځولی، پاکستان د کشمیر په داعیه کې بن لادن ته د امېد سترګې لږلې، له همدې ځایه وه چې بن لادن ته یې افغانستان د ور موقعیت په توګه په نښه کړی و.
د سعودي او امریکا د سیاست اړخ پر همدې ټکي لنګر غورځولی و، چې افغانستان د اورپکیو، سخت دریځو او بنسټپالو د تجمع مرکز وګرځوي، چې له یوې خوا یې په مناسب وخت کې د خپلو موخو، ګټو او سیالیو لپاره استخدام کړای شي او له بلې خوا د بن لادن پر محور د اسلامي هېوادو د اورپکیو او سخت دریځو په راټولېدا په راتلونکي کې ورسره د حساب کتاب فرصت پخپل لاس کې ولري، په دې توګه په بادي النظر کې ګورو چې د ترورېزم ټول ډولونه د امریکا له لاسه د افغانانو غاړې ته لوېدلي دي.
له همدې ځایه طالبان او د کابل سرکار ښايي په ګډه له امریکا کره او کوټلي ضمانتونه تر لاسه کړي چې بیا ځلې افغانان او افغانستان د خپلو موخو، ګټو، سیالیو او جګړې ډګر او سنګر ونه ګرځوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناولی ایتلاف

سکندري

د افغانستان په قضایاوو غربېدل څه آسانه خبره نه ده، خو ځیني نابالغ یاران پکې کله کله داسې وغرېږي چې سړی ورته هک پک پاتې شي او کله چې ځانته سیاسیون ووایي نو خدای شته چې غوني مې ځیږه شي او کله چې دوی خپل بنډار ته «ایتلاف بزرګ» نوم ورکړي نو بیا راشه که تودېږې، که څوک ددې بدبختانو ماضي ته وګوري د دوی تعمیري اړخ ډېر کمزوری او د تخریبي برخې برجونه یې بلا ډېر دنګ دي...

... څوک چې ددې ډېرش کلن ناورین د ناخوالو پېچومو او ګړنګونو عیني شاهد وي نو ددې ښاغلیو ویناوو ته به خامخا په ډکه خوله خندا کوي.

په دې نامقدسه ایتلاف کې مې داسې لنډه غر تر سترګو شوي چې د بې ګناه افغانانو د مرګونو زنّارونه یې په غاړه دي، د ٦٠ زره کابلیانو د وینو پوروړي پکې هم نېغ نېغ کېدل! غاصبین، د مخدره موادو قاچاقبران، لساني او مذهبي تفرقه اچوونکي، پردي نوکران د افغان له نامه منکر، د دوشنبې او سه شنبې زامنو هم پکې سرونه خوځول او د «رقص مرده» اختراع کوونکي هم پکې تور مخ ناست ول او د حضرت صاحب خالد بن ولید پکې هم د هندي فلمونو د ویلن اکټونه کول او زما د ژبې ویونکي یو څو سرکوزي پکې هم لکه د نابلل شویو مېلمنو او د بامیانو د بتانو په څېر ناست ول او د مکې یو دوه قران خواره مې پکې هم په تور و سپین دستار کې ولیدل، زما قلم هم ددې بدمخو د نومونو اخیستل ځان ته عار ګڼي او پدې بنډار کې مې هغه قاتلین هم تر سترګو شول چې مخونه یې په سپینو و تورو وړیو پټ کړي ول.

د جعل و تذویر د لومړۍ درجې استادان هم پکې له ورایه ښکارېدل او د شر و فساد سرکښ پکې هم اوتو کړي ناست ول. نور جان، انور جان، یونس جان، نبیل جان، رباني جان، رشید جان، همایون جان، حامد جان، اسمعیل جان، ضیاء جان، علي جان، ظاهر جان، امان جان، امر الله جان، رسول جان، ګل جان، بي بي جان او د پیو یو بل مجنون -اسد جان- هم ورته بډې را وهلې -دا چې کومه تېروتنه واقع نشي دوی ته مې د جان کلمه له ډېرې مینې کارولې، په عیسوي عقیده باور لرونکي جان ته په ډېر درناوي ګوري- ماته خو دا ایتلاف په خره بار بنګړي ښکاري، که هر چا په یوه سوټي وواهه بل سوټي ته به یې حاجت پاتې نشي.

دا ایتلافونه د اوبو د سر له ځګه زیات اهمیت نه لري، ځکه په څلورو لسیزو کې یوه ایتلاف هم د حفیظ الله امین د واکمنۍ دوره نه ده پوره کړې او دا ایتلاف به د حضرت صاحب د واکمنۍ موده هم پوره نکړي او د مکې، اسلام آباد او ماهیپر او سروبي د معاهدو په څېر به په کاغذونو کې پاتې شي.

دې مردارخورو خو د قدرت په خاطر یو بل منلي، ددې کار لپاره د زهرو جامونه هم په سر را اړوي، ګورئ چې دا پخواني قاتلان د ولس د مرۍ پرېکولو یو چانس هم نه ضایع کوي.

بله واورئ! که د یوه کس د قدرت تله درنه شوه نو بیا یې نور ښاغلي نه مني زما په اند به دا د چنډخانو ټول هېڅکله هم سر ته ونه رسي. په خدای یقین وکړئ چې زه د شاه جهان ماما له زوی نه هم ګیله مند یم چې دا منفور تجرید شوي او ناولي څوک په تاوده بازار کې په یوه غیران هم نه اخلي او هر څوک به هر وار کټې کې حسابوي، ټول افغانان ورته په کرکه او نفرت ګوري، دې بد سترګو د شیرپور د کورونو بلند منزلونو او ډالرو مزې لیدلي، دوی له پاخه سړک نه پښه هم نه اړوي، د غرونو ختل خو پرېږده، د غره کتو ته هم زړه نه ښه کوي. دا کاغذي زمریان په تورو پنجرو کې ښه ښکاري نه په یو خروار لېټۍ کې.

د شاه جهان ماما زویه! دوی په یو ځل کتو هم نه ارزي.

د غره هومره لوی فکر راپېښ دی چې دا ډېره ماران څنګه ځانته سیاستوال وایي، سیاست مداران خو ملکونه جوړوي، د ولس زړونه رغوي، دوی خو ملک وران کړی، ولس یې وژلی او خپل ځانونه یې پرسولي دي.

که دوی په قدرت کې وي هر څه روا وي او که له قدرت نه ګوښه شي هر څه ناروا شي، ددې شرمېدلیو په خوله د دوی خپلې مېرمن هم سړک ته نه راځي چې هغوی خپل فېشنونه د دوی په...

پام کوئ! دوی ته سیاسیون ونه وایئ، دوی ته سیاسیون ویل په ګناه کبیره کې راځي، ځکه د دوی لاسونه د ملت په وینو سره دي.

واورئ! دوی د بلېک واټر له کرایي کښو نه هم بتر دي. زه د دوی په هکله دومره بشپړ معلومات لرم چې هره ورځ ددې بدمخو په کیسو د اخبار مخ تورولی شم.

راځئ! د دوی د ایمانونو پیمانه هم درته ښکاره کړم، د پینځو تور پګړیو طالبانو له وېرې یې په ځان پسې پلونه الوځول، له ډاره له سوړو او غارونو څخه نه را وتل.

دا بدمخي سیاست مداران نه دي، دوی د سیاست «ماران» دي او د مار وژل په لمانځه هم روا دي.

خدای دې دا ملت هم په سرو مچیو وخوري چې دوی اوس هم بوتان په بت پرستو ساتي، زه دې موسمي او کذابو ایتلافونو ته دا بیت ډالۍ کوم:

امامان د تذویر راغله فاتحه د ایمان اخلي
پرښتي تښتي له شرمه شیطان ځان ساتي له شره

یو چا راته وویل، دا ایتلاف نور هم غټېږي! ما ورته وخندل، پوکنۍ هم ډېره غټه وي، خو که ستن دې ور وړاندې کړه چوي، دا ایتلاف پرسېدلې پوکنۍ ښکاري، نن وي که سبا درز به یې واورې.

عظیم ارګ، خچنې څېرې

اجمل روان

په دې وروستیو کې د ولسمشر پخواني سلا کار جنرال احمدزي له یوه خصوصي ټلوېزیون سره په مرکه کې وویل، په ارګ کې د فحشا د ترویج لپاره عملي کار کېږي. هغه د درېیو کسانو نومونه یاد کړل. له دې کسانو څخه د ولسمشر سلاکار فضل فضلي، د ولسمشر د دفتر رییس سلام رحیمي او د ولسمشر ویاند هارون چخانسوري دي. له دې وروسته ډېرو رسنیو پر دې موضوع توند بحث وکړ او ان نیویارک ټایمز هم د جنرال احمدزي خبرې تایید کړې. احمدزي پخپلو خبرو کې ویلي، ډېرې ښځینه وکیلانو د ډېرو لړو رایو په بدل کې د همدې جنسي اړیکو په وسیله د ولس کور ته لار پیدا کړه. **له دې سره جوخت مریم وردک، ویدا ساغري، فرخنده زهرا نادري او ډېرو نورو په دې اعتراف وکړ چې له موږ څخه هم د دندې په بدل کې همدا غوښتنه شوې وه.**

په ارګ کې زیاتره داسې کسان کار کوي چې په اروپا او نورو بهرنیو هېوادونو کې لوی شوي دي، لکه داود نورزی، نادر نادري او نثار بارکزی چې په عیاشۍ کې ځانګړی نوم لري او داسې هم ویل کېږي چې داود نورزی وایي، زه به په عیاشۍ کې د احمد ظاهر ریکارډ ماتوم. **اوس خبره دا ده چې په بهر کې خو عیاشي او شراب‌خوري عادي خبره ده، دا خلک هلته په نایټ کلبونو کې روږدي شوي دي، دوی د افغانستان له تاریخ او ارزښتونو سره سم بلد نه دي. که تاسې په دولتي چوکاټ کې د ښځو ګومارنې وګورئ، په دفاع وزارت او کورنیو چارو وزارت کې دوه بې تجربې نجونې چې یوه ورځ یې هم نظامي زده‌کړې نه دي کړې، په څه مفهوم ګومارل کېږي؟! او تر څنګ یې هره ورځ د پېغلو نجونو د مقررۍ لړۍ ښه ګرمه روانه کړې ده.**

له ډېرو معززو کسانو مې اورېدلي چې د فضل فضلي او سلام رحیمي ملاقات او رسمي لیدنې ته په کال کې هم نشي ور برابرېدلی! وایي، د ولسمشر لیدل د دوی تر ملاقاته ډېر اسانه دي، خو بل لور ته پېغلې نجونه په ډېرې اسانۍ هر وخت یې چې زړه وغواړي ددوی ملاقات کړای شي.

له دې سره سره په ارګ کې د مډرنو ښځو بازار ګرم دی. د ولسمشر مېرمن رولا غني (لومړۍ مېرمن) د پروموټ پروژې په نامه میلیونونه ډالر د ښځو په برخه کې مصرف کړل، پدې پروژه کې هم هغه نجونې -چې د مدني فعالانو په نامه وې او اکثره یې له بهره راغلې وې- د همدغې فحشا د ترویج لپاره یې کار وکړ. **پروموټ والو د ښځو په برخه کې څه وکړل؟!** په ښارونو د سوالګرو لویه برخه ښځې دي ، **د ښځو په ژوند کې کوم مثبت بدلون راغی؟!** تر دې حده پورې چې څو تنه ښځینه نوماندانو له څو میاشتو راهیسې ارګ ته نږدې د تحصن خېمه وهلې ده او همدا وایي چې زموږ په رایه معامله وشوه، اواز مو دې واورېدل شي! **دا بي بي ګل چېرې ده؟! ولې ددغو مظلومو خویندو اواز نه اوري؟!**

اوس خبره دا ده چې ښځه زموږ مور و خور ده، ښځه انسان ده، د کار کولو حق لري، خو تر ټولو بده او شرموونکې خبره دا ده چې په ارګ کې د دندې په بدل کې ورڅخه ناجایزه غوښتنه کېږي. ارګ خو زموږ د عزت، عزم او ویاړ کور و. دا عظیم کور کله هم دومره نه و سپک شوی. **افرین دې د ډاکتر نجیب په پوهه، بصیرت او وړاندوینه وي، چې ویل کېږي د ولسمشر غني پلار ملک شاه جهان ته یې ویلي ول، ستا پر زوی دا چینه ډېره اوږده ده.**

د ارګ واکدارانو! ستاسې چې جنسي جنون او غریزه دومره قوي وه، امکانات مو درلودل، په خارج کې به مو دا مردار خورګي کړې وای.

تاسې د افغانستان په عظیم کور ارګ کې یو تاریخي پېغور پرېښود. په داخل کې خو څه کوې، په بهر کې هم نن ټول ستاسې پر دې ناروا کړنو بحث کوي او ټول وطن شرموي. تاسې به بیا له ملت څخه رایې غواړئ؟! دا ملت غیرتي ملت دی، د هر څه زغم لري، خو د ناموس پر وړاندې چوپ نشي پاتې کېدلی!

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټابلېټ K او اغېزې يې

په هېواد او ګاوند کې د نورو نشه‌يي توکيو تر څنګ، ډېر ځوانان په ټابلېټ K روږدي دي. دا ګولۍ په 2008 کې لومړی ځل افغان امنيتي ځواکونو په هلمند کې وموندلې. په دې پوهېږئ چې ټابلېټ K څه شی دی؟ پر بدن څه اغېز لري؟ او څنګه ځان بايد ځنې وساتئ؟

ټابلېټ K، چې اکستاسي يې هم بولي، يو ډول نشه‌يي توکی دی چې د امفتامينونو له کورنۍ سره تړاو لري. کېمياوي نوم يې مېتايلين ډای اوکسي مېتاامفتامين (3,4-Methylenedioxymethamphetamine)، لنډنښه يې MDMA، فرمول يې (C10H13NO2) دی، CAS نمبر يې 9-10-42522 دی او جوړښت يې په لاندې ډول دی:

ډاکټر ظهير

تاريخچه:

اکستاسي لومړی ځل په 1914 کې د مرک (Merck) په نامه يوې جرمنۍ درملسازۍ کمپنۍ د ډنګرتوب او بدلوهۍ (اشتهاء ضد) لپاره جوړ کړل، خو کابو 65 کاله تري چا ګټنه ونکړه. وروسته جرمني ډاکترانو دا درمل هغو کسانو ته ورکول چې په نړيواله جګړه کې يې ارواېي شوک ليدلی و. بيا يې پام شو چې تر ګټې يې زيان ډېر دی، نو ځکه يې د جرمني حکومت کاروَنګ بند او غير قانوني اعلان کړ. دا خبره د جرمنۍ ډاکترانو او ارواپوهانو تر منځ متل ګرځېدلې چې د اکستاسي په تجويز سره يې د جګړې بلهاريان بيا بلهاري کړل. ...

د امريکا متحده اياالتو حکومت هم په ۱۹۸۵ کې ددې درملو کاروَنګ بند کړ خو سربېره پر دې يې خلک د شپې په مېلو او باندارو کې کاروي.
خالص اکستاسي سپين رنګه پوډر دی.

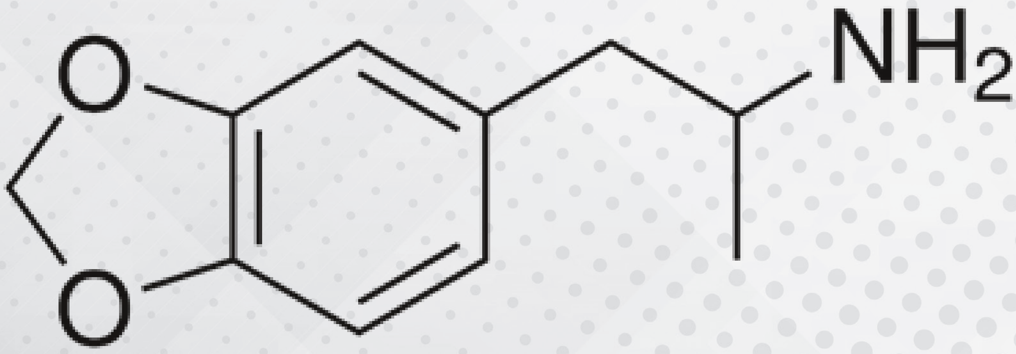

د چناسو/ پوپنک بوی لري. ناسوچه بڼه يې سره او قهوه‌يي رنګونه لري. ټابلېټ K په ناقانونه توګه په ازمونتون (لابراتوار) کې په کېمياوي ډول د امفتامينونو په ماليکولي جوړښت کې د ادلون بدلون په پايله کې را منځته کېږي. دا چې هر فرد/ کمپنۍ يې پخپله خوښه پخپل ازمونتون کې جوړوي؛ نو ځکه دا ګولۍ له يوې بلې سره جوړښتي توپير لري. اکستاسي په هر هېواد کې بېلابېل نومونه لري. په افغانستان کې يې ټابلېټ K، د خوښۍ درمل، پنج ستاره، ريډبال، يو و دوه، ډانس، او سوپرمن بولي. دا ګولۍ راز راز بڼې لري چې پر ځينو K ليکل شوي وي، ځينې يې زړه وزمه وي او پر ځينو د ستورو انځور وي. اکستاسي نن سبا پر ګوليو سربېره؛ د پوزې د پوډرو، کپسولونو، پلسترونو، د دودولو او ستني (پيچکارۍ) په بڼه کې هم موندل کېږي. په هره ګولۍ کې يې د نشه‌يي توکيو کچ له ۹ څخه تر ۱۱۷ ميلي ګرامو پورې وي او د نورو ور ګډو کېمياوي توکيو کچ چې لمسوونکی خاصيت لري؛ توپير لري.

ځوانان يې په توليزه توګه د سندرو او ګډا په باندارونو کې د خوښۍ او هيجان د ډېرښت او همدارنګه د نوريزې (جنسي) پياوړتيا لپاره کاروي چې پايله يې د ناخوندي نوريزو اړيکيو او د ساري ناروغيو لکه؛ ايډز، تور ژېړي، تور تپ او نورو د لېږد لامل کېږي. په افغانستان کې يې ډېری نوي ځوانان په ښوونځيو کې تر لاسه کوي او په ښوونځيو او کورونو کې يې خوري.

ټابلېټ K د انسان روغتيا ته دومره زيان لري چې حتی د يوې ګولۍ خوړل يې د مغز ژونکي (حجرې) وژني يا زيانمنوي او د اندني (تفکر) او هوډګری ځواک يې کمي.

ددې درملو زيانونه دومره ډېر دي چې حتی ځينې يې د بيا رغېدنګ ور نه دي، ځکه خو يې د نړۍ په هر کونج کې کارول بند دي.

دا ګولۍ په لومړيو کې د خوړونکي پر روغتيا ډېر اغېز نه پرېباسي؛ يواځې نشه راوړونکی خاصيت لري، خو د وخت په تېرېدو سره پر ټول بدن په ځانګړې توګه پر عصبي سيستم او سترګو ناوړه اغېزه کوي. تر دې چې ځينې کسان ځان وژنې ته اړ باسي.

پر مغز او بدن د ټابلېټ K اغېزې:

ټابلېټ K له ۲۰ تر ۹۰ دقيقو وروسته پر مغزو اغېز کوي، له ۲ تر ۳ ساعتو پورې يې اغېز زيات وي، او تر ۲۴ ساعتو پورې خپل اغېز ساتي. دا ګولۍ حافظه، د پېژندنې حس او انديز ځواک اغېزمنوي او ډېر کله اضطراب او وېره را منځته کوي. کله ناکله يې روږدي کسانو ته داسې ارواېي ستونزې پېښېږي چې د درملنې ور

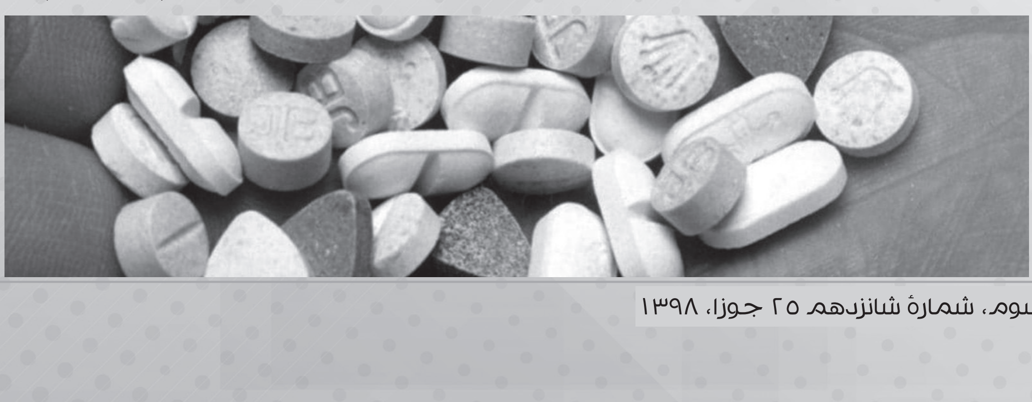

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه وي. که چا اوه کاله وړاندې یو ځل هم ټابلېټ K خوړلې وي؛ په CT-Scan کې یې پر مغزو ناوړه اغېز لیدل کېدای شي.
هغه کس چې ګولۍ خوړلې وي؛ ډېر هېښ (هیجاني) او مست وي. ساعتونه ساعتونه ګډا و ټوکې کوي او خاندي، خو وروسته ستړی، ګډوډ، ناقرار، ناخوښه، خوله یې وچه او د بدن تودوخه او د زړه ټکان یې لوړېږي چې کېدای شي د مړینې لامل یې شي، ځکه چې د زړه د ټکانو ګډوډي، د وینې لوړ فشار، د بدن د اوبو او منرالي توکیو لکه سوډیم او کلورین کمښت او د پښتورګو ناسم کار پر مغز ناوړه اغېز کوي چې کس د مرګ تر پولې رسولی شي.

د ټابلېټ K اوږدمهاله اغېزې:

لومړی: بې موخې، بې مسوولیته او بې پروا ژوند.

دويم: له ورځنیو چارو، لکه کار، لوست، تکړښت، ناستې پاستې څخه ناخوښي او بې علاقه‌توب.

درېيم: د ژامې د غړیو کمزوري او د دواړو ژامو نښت.

څلورم: د غاښونو سولېدل.

پينځم: د کورنۍ له غړیو او ملګریو سره سوړ چلند او حتی د هغوی پرېښودل.

شپږم: د سترګو د لید کمی.

اووم: د خوب ډېرښت.

اتم: عصبي ګډوډي، ډېر احساساتي کېدل او وېره.

نهم: پر ځان د باور کمی.

لسم: له څه مودې وروسته نورو نشه‌يي توکیو لکه اپیمو، کوکایینو او هېرویینو ته لېوالتیا.

یوولسم: د پوستکي ستونزې او ټپونه.

دولسم: په نرانو کې د تیانو غټېدل.

ديارلسم: د نرانو شنډتوب.

څوارلسم: د هډوکي پوکي او ژر ماتېدنګ.

پينځلسم: ځان‌وژنې ته زړه ښه کول.

د تشخیص لاري چاري:

د کاروونکي له میتیازو، پوستکي او وېښتانو څخه نمونه اخیستل کېږي.

درملنه: وړاندې مو وویل چې ټابلېټ K دماغي ژونکي (حجرې) له منځه وړي او ددې ژونکیو (حجرو) بیا رغون ناشونی یا هم ډېر ستونزمن دی. ځانګړې درملنه نه لري. هغو کسانو ته چې رواني ستونزې ور پېښې شوې وي؛ د اوږدمهال لپاره دې یې اروايي درملنه تر سره شي. د مخنیوي تر ګردو ښه لاره دا ده چې مور و پلار دې خپل نوي ځوان بچي له نژدې وڅاري!

ماضي ته د ور ګرځېدا واټ

زه له ماضي دومره وېرېږم لکه له تیارې چې وېره لرم، دا زما کمزوري ده، له تیارو ویره پر ما له وړکتوب تپل شوې.
د ماښام د خړې له غوړېدو سره به یې له کوره دباندې وتلو ته نه پرېښودلو، شپه یا تیاره د شیشکو پېریانو لپاره وه، په دې مانا چې له ماښام سره د پېریانو شیشکو د راج وخت را دبره کېږي.
له ماضي د همدغې وېرې له امله ماته ددې کره پته نشي لګېدلی چې امیر شېر علي خان څو ځله پاچاهي کړې، امیر دوست محمد خان پر دغه خاوره څو کرته د واکمنۍ بخت ازمویلی دی؟
ایله دومره پوهېږم چې پر دغه خاوره د تاریخ د تکرار خونړۍ معرکه توده ده او تکرار د عربو په کلام کې شَنِیع دی.
کله چې رسنۍ ګورم، اورم او لولم چې یو څوک په ټینګو او کلکو ټکو لګیا وي چې ماضي ته د ور ګرځېدا مخه یې پخه ډب کړې، وایم دا خبره مې بیا بیا اورېدلې وای، ځکه خو د ټلوېزیون د ریموټ ریورس تڼۍ کېکاږم، خو کابل کې چې د ټکنالوژۍ دغه اسانتیا نشته خپل زړه ددغسې خبرو په تکرار بسیا او هوسا ساتم، سرې کرښې که سرکار هر څه ګڼي، خو ماته ددغه ډب پاخه بنسټونه ښکاري، د تېرو اتلسو کالو لاسته راوړنې که لږ دي که ډېرې، که څه دي، که نه دي، خو که آدم نشته بوی یې شته، هسې هم موږ له خوند، خرپ ته ډېر هوسېږو، همدا بوی او خرپ یې ماضي ته د ور ګرځېدا او تکرار پر وړاندې د ډب ستر کمر ښکاري، ماته دا ټوله جګړه د ماضي وېروونکې څېره برېښي، هغسې څېره چې کله یې پر ککرۍ د وحشت ښکر راختلې وي او کله یې پر څټ د شرم لنډه لکۍ وي، دا ښه او زما د زړه خبره ده چې له صفر څخه د پیلولو تجربې ته نه ور ګرځو، خو دریغه چې د صفر په پټ کمال او عظمت مو هم سر خلاص ساتلی وای.
صفر داسې کاپر شی دی چې که خپله کوم حیثیت نه لري، خو چې له یوه سره یې کېږدې لسو ته یې لوړوي، له لسو، سل درته جوړولی شي، له سلو، زر...
له ماضي د ډار خپسه اوس هم زما پر مرۍ ناسته ده، د ماضي یوه ستره محکمه وه، ددغې سترې محکمې یو رییس یا قاضي القضات مولوي محمد شاه فضلي و، چې په تنظیمي کچه د مولوي محمد نبي محمدي د حرکت مرستیال و. کله چې د پېښور تړون له مخې د برهان الدین رباني څلور میاشتې موده پای ته ورسېده، مولوي محمد شاه فضلي د سترې محکمې د رییس او قاضي القضات په توګه د رباني د جمهوري ریاست موده په همدغسې ټکو اعلان کړه، لکه په دې اوس کې چې سترې محکمې د محمد اشرف غني ولسمشري تمدید کړه...
تصادف یې بولې که تصادم په کوم مفهوم او محتوی چې له کومې مرجع د رباني موده غځول شوې په هماغه مفهوم او محتوی د غني د ولسمشرۍ موده تمدید کړای شوه:
«و بدوام سلطنةِ سلطان زماننا...» د راډیو اَرشیف ته په مراجعه دغه ورته والی یا تکرار نغد کتل کېدلی شي.
د مولوي محمد شاه فضلي په خوله د سترې محکمې هغه اعلان که د رباني لپاره یو وېروونکی برخلیک په نښه کړ، ملت یې هم د تباهۍ او جګړو پر مرګوني سرنوشت محکوم کړ.
ماضي ته د ور ګرځېدا مخه څومره ډب ده؟!
و الله اعلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیداری

مصطفی عمرزی

منظور پشتین در منتهای صبوری یک ملت، در پاکستان، صدا شد. تکان این بیداری، زود به اعماق سرزمین هایی سرایت مي کند که در تاریخ شبه قاره، اگر جایی برای ننگ و نام باقی مانده بود، بدون شک پشتونخوا بود.
میلیون ها مردم دربند در حصار پاکستان، زمانی بُریدند که در هفتاد سال تاریخ پاکستانی، شان آنان، عقده ی حقارت مزدورانی ست که به افتخار از خدمت نیا و اجداد خویش به انگریز، یاد مي کنند.
شاردکد جمهوری اسلامی کذایی، هرچند مفاد مقطعه یی داشت، اما به معنی تداوم رنج های مردمی که بیگانه را نمی خواستند، میلیون ها پشتون و بلوچی را عذاب مي دهد که مي بینند در نوبت سیاسی جمهوری اسلامی، پذیرفته نمی شوند. ...

وقتی امواج خروشان حامیان پشتین، پشت پاکستان را به لرزه درآوردند، درک این تکان، فراتر از باور هایی رفت که گمان مي شد یک حقیقت تاریخی در یک واحد کذایی، تحلیل رفته است.
نارضایتی و آزرده گی، به جمع جوانی افزود (منظور پشتین) که با داعیه ی برحق قومی، به نام «آرمان» به قربانگاه رفته اند. هراس وارثان انگریز که از آن تجربه ی پلید تاریخ به مکاره گی روباه مي مانند، اما در روزگار دهکده ی جهانی، نمی توانند فجایع را کتمان کنند.
دست و پاچه گی در زمانی که در بازار آزاد افغانستان، روی القاعده، طالب و دعش چنه مي زنند، با صدای تحریک تحفظ پشتون، مرتجعانی را به خود آورد که به بلندی های افغانستان، چشم دوخته اند.
شهید آرمان لونی در میدانی قربانی داد که شاید بزرگ ترین آزمون واحد سیاسی- کذایی جمهوری به اصطلاح اسلامی پاکستان باشد. ترور مبارزان پشتون و بلوچ، صدایی را خاموش نمی کند که میلیونی شده است.
تشکیل پاکستان و حربه ی اسلام سیاسی، اگر بغرنجی بود که با فاجعه ی تجاوز شوروی به افغانستان، سرنوشت میلیون ها پشتون را مکدر کرد، اما در روزگار تعقل، تکنالوژی و ارتباطات، به اکناف جهان رسیده است. زمان حال ما، با خصوصیت تنویر، از مرز هایی گذشته است که در جغرافیای ما، حتی از حصار سیاه پاکستان مي گذرند.
شاگردان متعصب مکتب انگریز در هفتاد سال واحد سیاسی پاکستان، هفتاد بار تحول کرده اند و توان ندارند در سلاخ خانه ای که به نام جمهوری به اصطلاح اسلامی ساخته اند، تمام ستم رسیده گان را هلاک کنند.
شهادت آرمان لونی، روی رگ های عصب میلیون ها پشتون و بلوچ، صورت گرفته است. شک نداریم که منظور پشتین، آخرین هدف ترور خواهد بود، اما آرمان های داعیه ی برحق در روزگار جهانی شدن، درد های مردمی را مداوا مي کند که کار خود شان را کرده اند.
آزرده گی از ستم ملی پاکستان، مردم را بیدار کرده است. پشتون های جغرافیای ستم، هرچند در جبر تاریخی، در حصار هویتی مانده اند که ریشه ندارد، اما هفتاد سال پس از تزویر سیاسی، کاسه ی صبر ندارند.
سعی مذبوحانه برای حذف جوانان شجاع پشتون و بلوچ که پاکستان را سرنوشت مکدر خویش مي شمارند، صدایی را خاموش نمی کند که میلیونی شده است.
حامیان منظور پشتین در فراسوی مرز های افغانی نیز بسیج مي شوند.
در تنازع چهل سال بحران افغانستان که از اجحاف بر پشتونخوا نیز منشه مي گیرد، افق هایی به چشم مي خورند که نباید در نبایسته های ملاحظه ی سیاسی از وحدت غافل شد.
آرمان افغانستان بزرگ، اگر فقط ایده ی شریف میلیون ها مردم است، روزنه ی این حقیقت بزرگ نیز مي شود که هویت مشترک، میلیون ها مردمی را تشویق مي کند که با درک همدیگر، خانه بسازند. این خانه، سیاسی یا فرهنگی، اما روی ارزش هایی استوار است که مردم از شناخت یک دیگر یافته اند.
در قربانگاه نو، شهادت آزادی خواهان، فراتر از شهادت آرمان لونی نیز خونین خواهد شد، اما در زمینه ی سرخ آن، مردمی تحریک مي شوند که در دومین تجربه ی بزرگ تاریخ پشتون ها و بلوچ ها در واحد کذایی جمهوری اسلامی پاکستان، تحریک تحفظ آنان شده است. آرمان لونی، آرمان میلیون ها مردمی ست که در درس های شهادت، بیشتر مي آموزند.
تنگنای بازیگران سیاهکار سیاسی در جغرافیایی که ارمغان هفتاد سال تاریخ آن، حتی کسب درآمد از شان میلیون های مردمی ست که مجبور شدند در حصار پاکستان بمانند، وارثان مکتب انگریز را راحت نمی گذارد.
بیش از دو قرن سلطه ی سیاه انگلیس در هند، اما ارثی نشد که گمان کرده بودند از تجربه ی جغرافیایی که به اصطلاح زوال آفتاب نداشت، شبه قاره را حفظ مي کنند. وقتی استادان مکتب سیاه با دانش استعمار بخش های دنیا، درمانده از هند خارج شدند، به یقین که تقلای شاگردان وفادار نیز به جایی نمی رسد.
اگر افغانستان خونین در بحران تحمیلی دست و پا نمی زد و اگر اخوانیسم سیاسی، فرزندان ما را در گرو آی.اس.آی دشمن جان مردم ما نمی کرد، شاگردان وفادار مکتب سیاه استعمار، با کدام دست آویز دیگر اجحاف مي کردند تا میلیون ها مردمی که نمی دانند «پاکستانی یعنی چه؟»، مجبور نباشند در زمینه ای بمانند که در جغرافیای به اصطلاح اسلامی، حتی از فرزندان شان تحفه گرفت تا پس از تحمیل مکتب های اجباری، وقتی در تحجر پخته شدند، هدایای گرانبهای زندان گوانتانامو باشند.
مردم، بیدار شده اند! طنین صدای بلندی که از تحریک تحفظ پشتون برخاسته است، از عقبایی منشه مي یابد که در بستر هفتاد سال، هرگز راحت نبوده است. میلیون ها مردمی که بیدار اند، میلیون ها صدای دیگر اند که هرگز از آرمان لونی ها، عدول نخواهند کرد.
ما در بیداری های جغرافیای همتباران خویش، به دقت مي نگریم که اگر در واحد کذایی، جایی برای عدل و احترام مانده باشد، آزمون شاگردان وفادار مکتب استعمار را فرصت مي دهد با پایان غایله ی بدترین درآمد های سیاسی، دیگر روی زنده گی میلیون ها مردمی قمار نزنند که خیلی «بیدار» شده اند.
دو و نیم قرن تسلط استادان، خروج سرافگنده از ملکی بود که گمان کرده بودند از مدرک استعمار ملت ها و مردمان، آنان را به آسایش های جاودانه ی هند مي رساند. بنابراین، چه تضمینی وجود دارد که شاگردان رو سیاه که فقط در تراژیدی افغان ها، مایه دارند، بتوانند مردمی را اسیر نگه دارند که به استادان شان «نه» گفته بودند؟
شهادت آرمان لونی، اگر رویداد غم انگیز ضیاع انسانی است، ذهنیت مي سازد که هراس از عدالت خواهی های مردم، هنوز هم ستم گرانی را بیدار نکرده است که فکر مي کنند با نیرنگ تشکیل پاکستان (اسلام سیاسی)، مي توانند مردم را فریب دهند.
دو و نیم قرن استعمار انگلیس، جای خالی باور هایی بود که متجاوزان بیگانه در هند از یاد برده بودند. هفتاد سال استعمار پنجابی در روزگار دهکده ی جهانی که اخبار موش های گدام دال پرویز مشرف را نیز بروز مي کنند، در فراسوی پاکستان، به مردمی نیز رسیده است که با هر گام و هر اثر آرمان ها، تحریک مي شوند.
ما در عصر آگاهی ها زنده گی مي کنیم.
شهادت آرمان لونی، تسلیت باد!

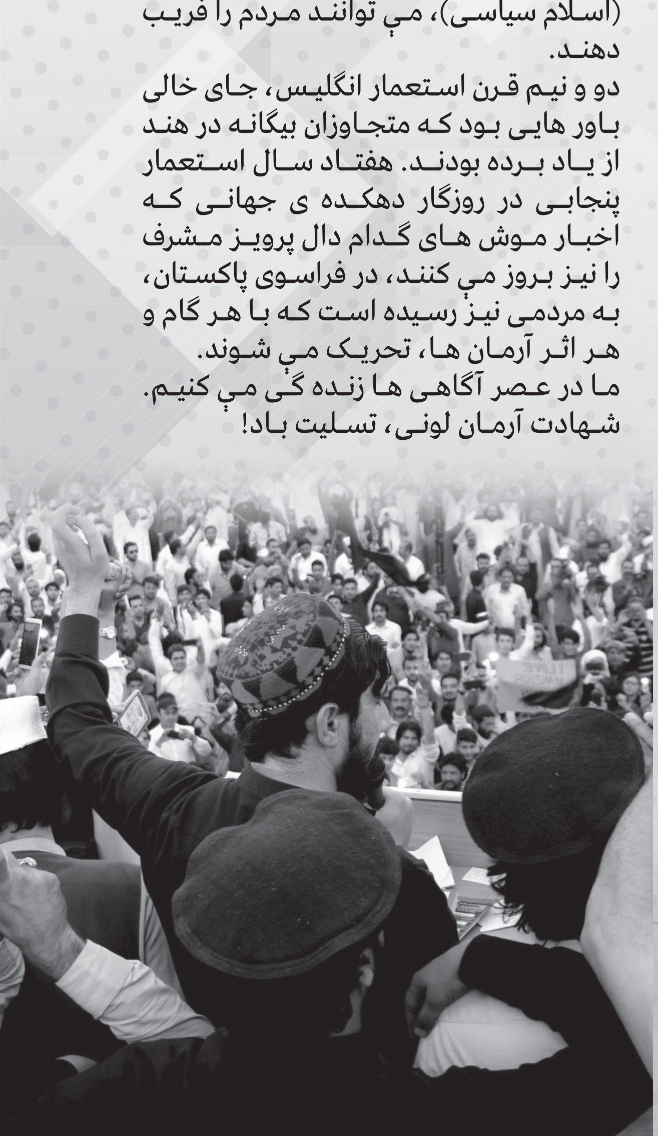

(c) ketabton.com: The Digital Library

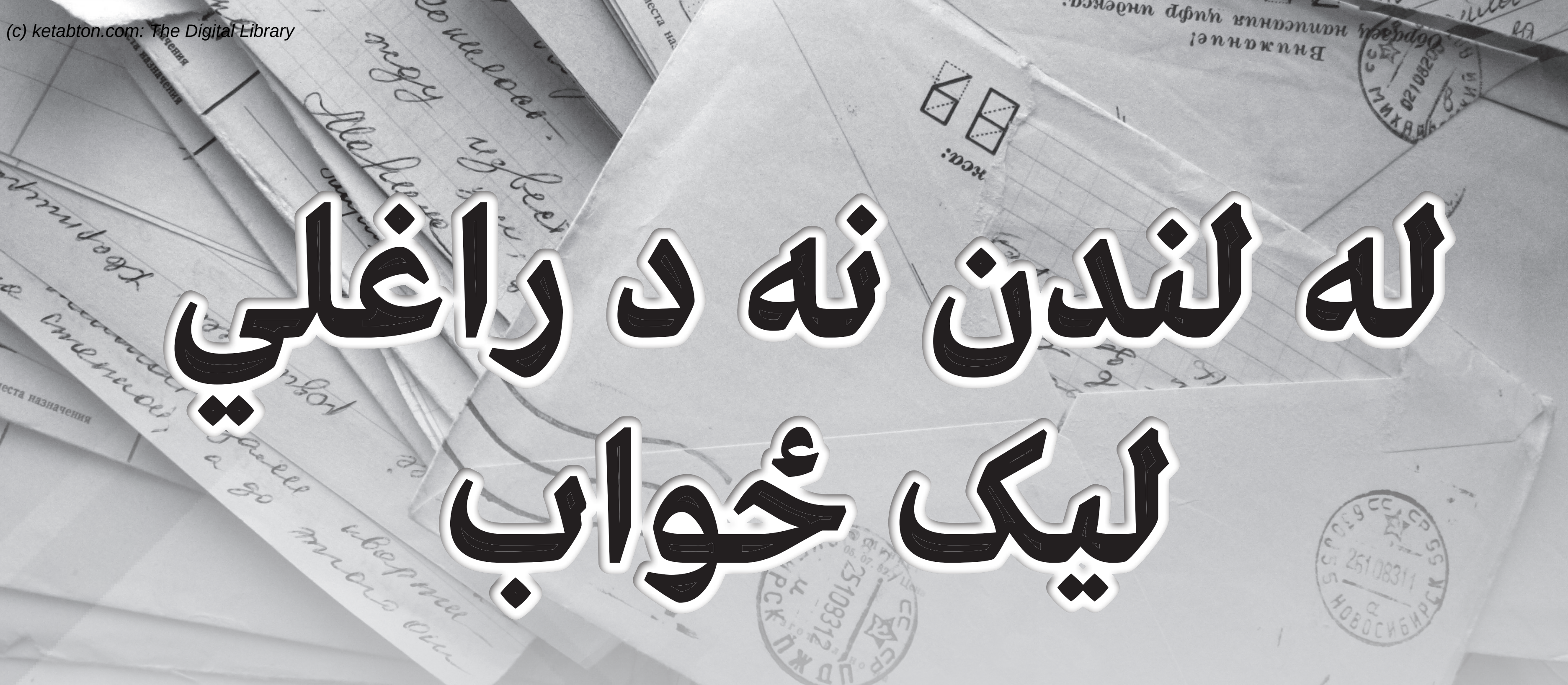

له لندن نه د راغلي لیک ځواب

جبران جبرائیلي

درنو لوستونکیو دا لیک ماته د ننگرهار د چپرهار د کنډې باغ له لندن کلي څخه ندی راغلی دا له هغه لندن نه راغلی چې په امپراتورۍ کې یې لمر نه ډوبېده او اوس یې خلکو ته لمر د تبرک په څېر ښکاري...
اشنا لیک دې را ورسېد، خو پداسی بده ورځ یې پرانیزم چې د وچ ډند په یوه مارکیټ کې د اور لمبو د خلکو له مالونو د ایرو ځلې ساز کړي.
د اور وژنې گاډې هم د اورپه قابو کولو کې پاتې راغلي دي.
اشنا د لیک ځواب دې پر ځان پور نه پرېږدم، خو باور وکړه چې زما د لیکلو شوق هم دومره خپل شوی چې د رقعې د لیکلو په موډ کې هم نه یم. د یو داسې خوبولي ولس لپاره به زما لیکل څه ارزښت ولري چې د برچو پر څوکو هم نه بیدارېږي او د خپل تقدیر فیصلې نورو ته سپاري.
په هر حال! ستا له پوښتنو سره یو ځای ستا د لیک یوه څنډه هم له لوستونکیو سره شریکوم:
جبرانه! دلته خپلوي او رشته داري نشته، دلته هر ضمیر پرېشانه او هر ذهن اسیر دی. د ښکلیو له ارزانیه مې زړه مات شوی. دلته د شین سترگو واکمني او باداري ده او د تور پوستو سپین سترگي او بدماشي ده. ستا په قول، دلته هر زوی بې پدره او هره مور بې زویه ده. دلته د پټ و غرور مور مړه ده. کله مې چې د خپل کور کوخې او کلي دنگ چینارونه را په زړه شي، لپې لپې اوښکې تویوم. زه اوس هغه تازه گل نه یم چې تا لیدلی وم، زه دلته اخبارونه خرڅوم او د نورو ضرورتونو تر څنگ د گېډې دوزخ هم د اخبارونو له برکته ډکوم. دا کرښې په ډېر څه ومنه، دلته ژوند ماشیني دی او له ماشینه څوک گیله نه کوي...

لومړۍ پوښتنه، ژوند دې څنگه دی؟!
اشنا ژوند مې د طبیعي او سیاسي موسم په څېر ډېر ډاډمن نه دی، هره لحظه د یوې نوې فاجعې انتظار باسم. که ژوند د خوړلو او څښلو په معنا وي نو ژوندی یم او د ژوند کوم تعریف چې ماته شوی، له دې ژوند سره ډېر توپیر لري. دلته ژوند تر فارمي چوړگوړیو بدتر دی. دلته د ژوند دایره ډېره تنگه او ترینگلې ده. هره ورځ په قتلگاه کې د خپل ژوند اعلان یوه بله تراژیدي ده.
زه نه پوهېږم د ژوند کومه کومه نادوده درته تېره کړم، زخمي ځیگر، داغلی زړه او که د ژوبل شوي احساس په تارونو گوتې درته ووهم او که د فرعونیانو او نمرودیانو کیسې درته وکړم!
دلته ماته هر درېیم کس د خپل سر قاتل ښکاري. پدې څلورو لسیزو کې له هر مقتول سره زما روح قتل شوی. ته وو ایه! چې دلته به د ژوند او ژوندیو خلکو څه حیثیت وي!
ما د خپل څنگ او صف په ملگریو دومره ژړلي چې د مور و پلار په وفات مې هم دومره اوښکې ندي تویې کړې، ځکه چې په سترگو کې مې او ښکې نه وې یوازې وینې وې.
او گوره پدې مجهول، مبهم او هیجاني حالت کې د قاتل ماتل پته هم نه لگي، تېره میاشت مې له ژوند سره یوه لوبه وشوه، په یوه اېنچ شلېدلي مخ د بلا له خولې را ووتم، د دریو امنیتي کمربندونو په منځ کې ساه اخلم. په لنډو به درته ووایم چې د ژوند په زندان کې د مرگ انتظار باسم!

دویمه پوښتنه، څه مصروفیت لرې؟!
څه خاص مصروفیت نه لرم، د لوړو زده‌کړو سندونه او سي ویانې مې د کټ سر ته پرتې دي، ما خو د کار و څوکۍ پیمانه موندلې، خو افسوس چې باغي ذهن، افغاني غرور او مغرور تندی مې د ځمکې خدایانو ته په سجدو لگولو ځان نه بلدوي. هغو یارانو چې ماته یې پېښور کې له موجوده نظام سره همکاري جرم او کار کول کبیره گناه گڼله هغوی اوس دلته د جرمونو او په کبیره گناهونو افتخار کوي، خو زه لا پدې مقام فایض شوی نه یم.
دلته د انسانیت لوړ معیار پیسه ده، دلته لوړو څوکیو ته هغه څوک ژر رسېږي چې د هندو د پرتوگ په څېر تر بدې بې نمازه وي، دلته زما مصروفیت د غمونو خوراک دی، دلته لوی کمال ټگي، دوه رنگي او چاپلوسي ده.
اشنا! زه او س دلته د خپلو باباگانو له خولې نه د را وتلي درد او زگېروي په سوز و ساز ځان بوخت ساتم.

درېیمه پوښتنه، له راغلیو مېلمنو سره دې گوزاره څنگه ده؟!
له مېلمنو سره هېڅ راز مشکل نلرم، نه یې په ژبه پوهېږم او نه ورسره د ځان د ملگري کولو اراده لرم. هو! یوه خبره شته، د مهاجرت پر مهال چې کومو ملا صاحبانو څه ویل، اوس یې نه وایي او غلي دي. یوازې د حج و زکات مسئلې کوي. زه هم د هماغو امامانو مقتدي یم، څه چې د امام وي، هغه زما هم. کله کله مې زړه غواړي له مېلمنو سره یوه نیمه گوته ماته کړم چې د څلور سوه بستریز روغتون د ترجمانانو حال مې مخې ته ودرېږي خدای شته چې پښه نیولی شم.
واوره! موږ له تعلیمي سپیو سره بلد شوي یو، لمس او بویول یې عار نه گڼو.
یو نادره واوره! نن سبا خو چینایانو د خرو د پوستکیو بازار دومره گرم کړی دی چې مه کوه پوښتنه. زموږ د کلي یوه خرکار هم د خرو پوستکي په لوړه بیه پلورلي وو چې ځان یې ولسي جرگې ته کاندید کړی و او د ولسي جرگې د انتخاباتو گټلو خوبونه یې لیدل، خو اوس خوارکی بیا د خرو پوستکیو ته پاتې شو. کاشکې مېلمنو د سپیو تر څنگ خره هم راوستي وای، بیا رانه پاکستان د خرو میدان نشو گټلی.
یو خبره بله هم شته! مېلمه له کوربه ډارېږي او کوربه له مېلمه.

څلورمه پوښتنه، که د خپل ښار له وضعیت نه مې خبر کړې؟!
اشنا! په جلال آباد ښار کې ښه ډېر شخصي بلند منزلونه جوړ شوي، سرکونه او کوخې په پخېدو دي، خو د هرات، کندهار او مزار په څېر ښکلا او ځلا پکې نه لیدل کېږي. د غصب، چور و تالان بازار پکې اوس هم گرم دی. دلته سمه د قیامت

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځ ده، هر سړی پخپل غم کړ دی. زمونږ د ټولنې د تعلیم یافته قشر حال هم د ویلو ندی، د سپینو چپنو خاوندانو پکې تر قصابانو هم ور اړولي، په راز راز نومونو او لابراتواري ټستونو د خلکو پوستکي ور اړوي. په لیکلي نسخه یې له قراردادي درملتون وال پرته د انګریز پلار هم نه پوهېږي.

هر چا ورته په شاتو کې زهر ورکړي. د مخدره موادو د روږدیو او ښځینه سوالګرو تراکم پکې اوج ته رسېدلی. د غلا، ترور، اختطاف، رشوت او خیانت تنور پکې ښه تود دی. د انعکاس ټلویزیون د مشر انجنیر زلمي په خبر لسګونه خلک په ورته غم کړ دي. د مدني فعالانو مارکیټ پکې د هندي فلمونو په خبر ښه ګرم دی، خو باور وکړه ددی خوارانو هېڅاته هم د یوې روپۍ خیر نه رسېږي او نه یې څوک په خوله پیاز خوري.

د ارزانه شهرت د موندلو په خاطر د چاړواکیو مدحې وایي. په پردیو دروازو سرګردانه وځې ننوځي. نیم درجن موسمي والیان پکې اخوا دېخوا شول، خو د خدای کور پکې هماغسې وران ویجاړ او خراب پروت دی. د والي صاحب په دور نما کې سرخ دېوال ښکاري، خو تر زیړي لاندې ورته سپین جومات نه ښکاري. والي صاحب ندی خبر چې په پلاستیکي تسپو اړولو د خدای کورونه نه جوړېږي.

یوه کوم بله را یادېږي، د جومات پېش امام یې دومره روپۍ وهلې چې د دوبۍ تجارت پرې کوي.

اشنا! دلته ماته دوه تبدیلۍ ښکاري، هغه تنکي ماشومان چې د طالبانو د حکمرانۍ پر مهال یې مسواکونه، تسبېح، رانجه، شیشې او خولۍ خرڅولې، هغوی اوس د افغان بېسیم، روشن، اریبا، اتصالات او سلام سیمکارتونه او کرېډیت کارتونه خرڅوي.

زېری مې دربانديې چې د کابل هده هم د ښاروالۍ دروازې مخې ته راغلي نور هم هغه سیمټي دېوالونه، د ګلفروشۍ مخې ته د مزدورانو کتارونه ولاړ وي او مازیګر تش لاس خپلو کورونو ته ستنېږي.

ښاروال صاحب دې هم خیر یوسي، له دې نه هم د شمشتو ډاګونه د ختو خړ خړ دېوالونه او له مرمرینو صندوقونو جوړې شوې دروازې او د یونس ماما ګاونډیتوب به یې هم هېر شوی وي، اوس دې ښاغلي ځان ته دوه ضدِ مرمي دروازې جوړې کړې او ضدِ مرمي موټر کې ګرځي. له نېکه مرغه چا تر اوسه پورې په ښار کې نه دی لیدلی، د کنځنې قبر او فیلوان کوځه هم نه پېژني، نور درته څه ووایم!!

پېنځمه پوښتنه، په اوسني حالت کې څه وایې؟!

اشنا! د افغانستان په قضایاوو غږېدل د هر چا د وس خبره نده، دلته له څلور درجنه ملکونو نه د پرې سر ورک دی، هر څوک په تیاره کې غشي ولي، ګوره دلته د وینو او باروتو لوبه ښه ګرمه روانه ده، یوازې د جګړې شکلونه بدلېږي، پدې بلواکۍ کې موږ له جنازو او دوعاګانو څخه نه وزګارېږو. مېندې او پلرونه هره ورځ د خپلو بچیانو قبرونو ته لاسونه لپه کوي، دلته یوازې د (۷) اوو سر ښکته شوی او د (۸) اتو پښې هم نه ټینګېږي. امامان بدلېږي، خو تراویح زړې دي. د تابوتونو تحایف هر کور و کلي ته روان دي، خلک د شر و آفت له وېرې د خپلو بچیانو جسدونه د شپې خاورو ته سپاري، خبریالان مو هره ورځ د پرې شویو سرونو او جسدونو راپورونه جوړوي او زموږ د سرونو او جسدونو له برکته لوړ لوړ معاشونه اخلي.

اشنا! د رواني غمیزې او ډرامې سریالونه به په رنګ رنګ رنګونو کې وګورې، دلته دوه رنګي او بدرنګي دومره ډېره شوې چې په شهدو هم خلک د زهرو ګومان کوي پدې خونړي توپان کې مو نړیوال ننداره کوي او مړي مو شماري. حاکم جریان او تش په نامه سیاسیون د ځان د بقا په خاطر هره ورځ په پیاله کې یو نوی توپان جوړوي. چاړواکي او زورواکي هم د اور د بچي په څېر خلک ژړوي او خوني توروي نور تري د خیر تمه حرامه ده.

اشنا! داسې ونه وایې چې یوازې زه خپل رباب د غم په نغمو غږوم یو ښه خبر هم شته، د سولې خبرې را رواني دي، ګنګوسې هم شته چې اوربند به وشي، د افغانانو زوړ ارمان به پوره شي او هغه څوک چې په شر کې خیر ګوري مخونه به یې تور شي، افغانان نور جنګ شور و شر نه غواړي ما هم د اوربند لپاره بدې را وهلې، خو د اور بل نه وېره لرم، د زماني د سیاسي فرعونیانو د زوال او نابودۍ په هیله خپلې خبرې د خپل ملا پدې بیت رانغاړم:

څه چپه باد را الوتی ژوند د
خپله ژونده تنګ شو
غیرت ویلي شو د شرمه دوس
ستر شو دله تنګ شو

سیکولاریزم

اجرالدين اقبال

په تېر پسې

دا مساله دقیقاً د «ریا» او «اخلاص» ترمنځ توپیر ته پاتېږي. د ظاهري کړني له مخې «ریا کار» له «مخلص» سره هېڅ توپیر نه لري؛ بلکې که د ریاکار کړه وړه غلیظ وي او خپل عبادت په پوره کش وېش ترسره کوي. له دې ټولو ځانګړنو سره سره، د کار ظاهر به یې کوم توپیرونه درلوداى شي. څه چې توپیر کوي «نیت» دی؛ د یوه نیت سوچه او خالص د الله تعالی لپاره دی او د بل خلکو لپاره. د سعدي(رح) په تعبیر:

ان که چون پسته دیدمش همه مغز - پوست بر پوست بود همچو پیاز
پارسایان روی مخلوق - پشت بر قبله مي کنند نماز
ای هنرها گرفته بر کف دست - عیب ها بر نهاده زیر بغل
تا چه خواهی خریدن ای مغرور - روز درماندگی به سیم دغل.

دقیقاً په همدې دلیل، پیغمبرانو د وګړیو د کړنو پر «بنې» - په تېره یې ټولنېزې کړنې - څه کار نه درلود. په قرآن مجید کې د پیغمبرانو علیهم السلام په اړه کوم دودیز او بیاځلي تعبیر کارېدلی؟ «پیغمبران مو درلېږلي» په کومې ځانګړنې؟ «مبشرین و منذرین» یا «بشیر» او «نذیر». په قرآن کې په ځلونو ځلونو دا تعابیر کارېدلي دي:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ (بقره/۲۱۳)= (په پیل کې) ټول خلک په یوه لار روان ول او ترمنځ یې تضادونه نه ول، رو رو ټولنې او پارکۍ رامنځ ته شوې او تر منځ یې اختلافات راپیدا شول، (په دې وخت کې) خدای پیغمبران ولېږل چې (پر سم تګ) زیري ورکوونکي او (پر کږو لارو د تګ له پایلو) وېروونکي ول او په رښتیا یې کتاب ورسره ولېږه»

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ (نساء/۱۶۵) = (دا ټول) پیغمبران زیري ورکوونکي او وېروونکي لېږل شوي وو، چې د رسولانو (تر استولو) روسته خلکو ته د خدای په مقابل کې پلمه نه وي (او پر ټولو غاړه خلاصه شي) او خدای بریمن حکیم دی».

په قرآن کې ددې آیتونو بېلګې ډېرې دي. د قرآن په هېڅ ځای کې نه دي راغلي چې خدای پیغمبران د سیاسي او ټولنېزو تیوریسنانو په توګه لېږلي ان دې ته په ورنژدې یو مضمون او هغه ځرګندونې چې ددې مانا په وهم کې وي هم راغلي نه دي؛ خو مبشر او منذر په ځلونو راغلي دي.

د پیغمبرانو مهمترین کار تبشیر او انذار او دا کار دقیقا د خلکو پر نیتونو د اغېزمنې پر مانا ده. د پیغمبرانو کړنه او هغه ټکي چې پکې پر مخاطبانو ډېر اغېز شینده، دقیقا د دوی نیتونه وو. او پیغمبرانو هڅه کوله چې نیتونه واړوي. له بېځه د پیغمبرانو مهمترین کار ژوند ته مانا ورکونه وه. ژوند ته مانا ورکونه په عمل کې د انسانانو نیتونه ته لوری، روح او منځپانګه ورکول وه.

د عمومي دیني کړنو په باب دا نظریه شته چې «عبادتي - دیني» کړني سمبولیک ارزښت لري؛ یعنې یوه ظاهري بڼه او یوه باطني مانا لري چې باید باطني مانا یې راوسپړو. شوني ده ځیني د نمونځ او روژې په باب دا مانا ونه منې؛ خو د اسلام د راښکاره کېدو له وخته تر ننه، عموم اسلامي اندیالان په دې اند دي چې حج یو لړ سمبولیکي کړنې دي. البته لکه چې پوهېږئ سمبولونه واحدې ماناوې لري او ټل تفسېرېدای او بیا تفسیرېدای شي. داسې نه ده چې وانګېرو د مانا زېرمه پای ته رسېدلې ده او د تفسیر په ګوډې کې نوې مانا نه موندل کېږي.

هو؛ تقریبا ډېرو اسلامي اندیالانو د حج په باب دا ګروهه درلوده چې د حج کړنې سمبولیکې دي او ځانګړو ماناوو ته اشاره لري. دا چې باید اوه ځل له بیت الله راوچورلو، باید ځانګړې ستنې په تېږو وولوو، باید قرباني وکړو، باید د شپې په مشعر کې پاتې شو، باید سپین (احرام) واغوندو او په څېر یې، دا ګرد سره سمبولیکي کړنې دي؛ په دې مانا چې دا کړنې خود په خوده اوځار نه دي؛ بلکې پر حقایقو پرتې بنې او پردې دي، چې باید دا حقایق راوسپړو. ... **نور بیا**

(c) ketabton.com: The Digital Library

د افغانستان د کرنیزو ځمکو لغړیدل او بې غوري

اسماعیل لاروی

ځمکه د خوراکي موادو د تولید او اکوسیستم د پایښت ژوندی سرچینه ده چې د ژوندیو موجوداتو د رنګارنګی، پایښت، د اوبو د رژیم ساتل، د خوراکي موادو دوران، د کاربن زېرمه کول او نور ګڼ مسایل ورپورې اړه لري. د ابادو ځمکو په شاړو او ویرانو بدلېدل په تدریجي توګه تر سره کېږي، د ځمکو نیمه وچېدل، بشپړ وچېدل، له نباتي پوښښه پاکېدل، د خاورو توږل کېدل او نور یې هغه مسایل دي چې په ټوله اوسنی نړی کې د ژوند د چاپېریال د څېړونکو او عالمانو د څېړنو او بحثونو غوښنه برخه جوړوي. د افغانستان خاورې د ناسمې او نامنظمې ګټې اخیستنې له سببه په وروستیو لسیزو کې په تدریجي توګه توږل شوې دي او حاصلخیزي یې له کمښت سره مخامخ شوېده، د خاورې ځینې ویجاړتیاوې تر دې حده شدیدې دي چې د انسان له لاسوهنې بغیر یې په طبیعي توګه جوړېدل ناممکن دي، یو هم د ځمکو په دښتو بدلېدو او تخریب لامل سېلابونه دي(استراتیژي ملی محیط زیست ۱۳۸۷ - ۱۳۹۱). د افغانستان د ژوند د چاپېریال د ملي اداري له لورې دا اندېښنه په دې وروستیو کلونو کې ښودل شوېده خو دا نه ده په ډاګه شوې چې تر کومه حده خاوره د دې هیواد له ویجاړتیا سره مخامخ ده، د خاورې د ویجاړتیا کچه څومره ده؟ او په ټوله کې د خاورو اوسنی وضعیت په دقیقه توګه نه دی بیان شوی چې دا د همدې محیطي ستونزې او ننګونې د هواري لپاره یو اړین او لومړنی بحث دی. ...

د ځمکې د پاسني پوښ د ویجاړتیا له سببه په اکوسیستم کې ګڼ ناوړه تغیرات رامنځ ته کېږي، له دې تخریبه کرنه، د ژوند چاپېریال، د ټولنې په داخل او بهر کې اقتصاد اغېزمنېږي، د خاورې ویجاړتیا ځنګلونه، څرځایونه او زراعتي سیستمونه اغېزمنوي(بلانکو او لال ۱۳۹۲). د ځمکې پاسنی پوښ چې د عضوي موادو درلودونکی دی او د ژوندیو موجوداتو په ژوند کې یې رول خورا مهم دی، د خاورې د تخریب د عملیې پر اساس توږل کېږي، د نباتاتو لپاره مهم او اړین عناصر پکې د ځمکې له مخه مینځل کېږي او کمېږي چې بیا په اسانی په هغه ساحه کې د کر او شینوالي چاره ناممکنه شي. د نباتي پوښښ کموالی، د باد او اوبو په واسطه د ځمکې د پاسنی برخې توږل کېدل، د خاورې د ذراتو پاشل کېدل، ښوره زار کېدل، د خاورې په طبیعي جوړښت کې د شته عناصرو کموالی او بې ځایه کېدل د خاورې د ویجاړی له نښانو باله شي که په دښتو د بدلېدو د کنوانسیون د تعریف پر اساس د خاورې د ویجاړتیا مفهوم وګورو نو د ځمکې د مخ ویجاړتیا د وچېدو، نیمه وچېدو او نیمه مرطوب کېدو له اغېزو لاندې د انساني مداخلو او طبیعي پېښو له سببه رامنځ ته کېږي او په پایله کې د ځمکې د تولید کچه کمېږي(دکتور ګیتی ۱۳۹۰). دا معلومه خبره ده چې خاوره تجزیه شي نو پر ځمکه او د ځمکې پر مخ موجوداتو به یې اغېزې پاموړ وي ځکه چې د ځمکې تخریب د نباتاتو د ودې سستېدو باعث کېږي، ځمکه او خاوره یو مفهوم نه لري خو په دې بحث کې یو د بل لپاره کارېدونکې کلیمې دي چې دلته بحث همدا د ځمکې د مخ د خاورې د ویجاړتیا دی(کرتز ۲۰۰۹) د خاورې تخریب یو ورو بهیر دی چې د خاورې څرګنوالی ګواښي او د حاصل په څومره والي اغېز کوي، د خلکو ژوند متاثره کوي او تر ډېره پورې وچې، نیمه وچې او په ټوله کې وچې ساحې له تخریب سره ډېرې مخامخېږي، د ځمکو ویجاړتیا او په بیابانونو بدلېدل د چاپېریالي بدلونونوو لامل ګرځي، د اوبو او هوا د تغیر باعث کېږي، د انساني ټولنو او حیواناتو ژوند له خطرونو او ننګونو سره مخامخوي، ټولنیز، اقتصادي او اکولوژیکي شرایط ورسره تغییر مومي(آمال کار۲۰۱٦). باد او اوبه د خاورې د ویجاړتیا دوه اصلي لاملونه دي چې اوبه ایزې ویجاړتیا په ټوله نړی کې ۱۱۰۰ میلیون هکتاره ساحې اغېزمنې کړېدي چې د تخریب شویو خاورو ٦۵٪ جوړوي او د خاورې بادي تخریب ۲۸٪ سلنه جوړوي. د ځمکې د مخ خاوره په دوه ډوله خرابېږي چې یو په نورماله توګه د ټولې نړی ځمکې د بادونو له لګېدو سره کمه، کمه اندازه خپل پاسني ذرات بې ځایه کوي خو د انساني لاسوهنې له سببه د ځنګلونو وهل کېدل، سوزېدل، بې کنتروله څړ، د کرنیزو ساحو سوزېدل، ژوره یوې کارې د خاورې د شدیدې ویجاړتیا لامل ګرځي.

په نړی کې د ځمکو تخریب او ویجاړتیا هغه ستونزمنه مساله ده چې د ژوند چاپېریال ګواښي او د اکوسیستم پایښت یې له سوال سره مخامخ کړی دی. د ځمکې په کره کې وروستي محیطي بدلونونه د دې باعث شول چې په ټوله نړی کې علمي او عملي خوځښتونه رامنځ ته شي. د ځنګلونو نړیواله ورځ، د محیط زیست نړیواله ورځ، د ځمکې نړیواله ورځ... نمانځل، په ۲۰۱۸ کال کې د دسمبر په پنځمه د خاورې د نړیوالې په مناسبت ډېر ټینګار پر دې و چې د خاورې مخ باید له چټلیو پاک شي او دا هم د خاورې په تخریب او کیفیت کمولو کې پاموړ رول لري، د ځمکې نړیواله ورځ چې هر کال د اپرېل په دوه ویشتمه نېټه نمانځل کېږي، په ورته مساله یعنې د ځمکې پر مخ د پلاستیکونو د کمېدو او له منځه تلو باندې ټینګار و چې دا هم د محیط د چټلی او د خاورې د ویجاړی باعث کېږي. دا ټولې نمانځنې، علمي سیمینارونه، څېړنې او په دې برخو کې له فقیرو هیوادونو سره نړیوالې مرستې هغه څه دي چې د ځمکې او محیط اهمیت یې زیات کړی دی. ورځ تر بلې د نفوس زیاتوالی، د کورونو او ماڼیو جوړېدل، په ښارونو کې د چاپېریال ککړتیا دوه چنده کړېده، بل لوری خلک د خپلو اړتیاوو د پوره کولو په خاطر له ښاره بهر ساحو څخه د صنعتي ساحو او سکونت ځایونو په توګه ګټه اخلي، دې چارو هم د شته نباتاتو پایښت او نباتي پوښښ زیانمن کړیدي(حسینی او ملګری یې ۱۳۹۵.) د ژوند د چاپېریال

(c) ketabton.com: The Digital Library

پر وړاندې وروستي خنډونه او د راتلونکو ننګونو په باره کې اندېښنې د انساني ژوند و مرګ مسایل جوړوي. د هوا ککړتیا، د اوبو کمښت او ککرتیا، د ځمکو په دښتو بدلېدل او نور هغه موضوعګانې دي چې په اوسنی نړۍ کې د طبیعي علومو د څېړنو لویه برخه جوړوي. افغانستان یو له هغو هیوادونو دی چې هم یې د ژوند چاپېریال له خنډونو او ننګونو سره مخامخ دی او هم پکې کرنیزې او شنې ساحې په بیابانونو بدلېدونکې دي. د ځمکې تخریب د ژوند چاپېریال او د ژوندیو موجوداتو رنګارنګي باندې منفي اغېزې کوي، د ژوند په چاپېریال کې د تولیداتو او خدماتو د کموالي باعث ګرځي او پایداره پرمختګ له پښو غورځوي. د افغانستان د طبیعي منابعو زیانمنېدل تر ډېره د جګړه¬ایزو سیاستونو له سببه دي ځکه چې دلته اوږدمهاله جګړو یوازې د ارزښتونو د چور تالان اتلان تر شا پرېښودل. سیاستونه او حکومتوالی په نوره نړۍ کې هم په طبیعي منابعو، کرنه او محیط باندې اغېزې پرېباسي. (مشائي او سعید) وايي، سیاستونه پر اقتصاد را څرخي او اقتصاد کولی شي چې اجتماعي بدلونونه هم له ځان سره ولري. له ځنګلونو څخه د ګټې اخیستنې لارې هم له اجتماعي تغیراتو اغېزمنې دي.

څه کول په کار دي؟

د ملګرو ملتونو او اروپايي اتحادیې له لوري د افغانستان د ژوند د چاپېریال په باره کې د خپرو شویو معلوماتو په یوه برخه کې د ځنګلونو د له منځه تلو، غیر قانوني ښکار، د ځمکو د تخریب، طبیعي پېښو او د ناوړه چاپېریال په ارتباط د پلان په لومړي سر کې راځي: اکوسیستم د ژوندیو موجوداتو او انساني ټولنو د تامین زنځیر جوړوي، تاریخ راته وايي چې د ژوند د چاپېریال تخریب تر ډېره پورې د انسان په لاسوهنه پورې اړه لري، د خاورې، ځنګلونو، څړځایونو او شته طبیعي زېرمو ساتنه د افغانستان سولې او ټیکاو ته اړتیا لري. رښتیا هم سوله او امن د طبیعي منابعو د ساتنې او مدیریت لپاره لازمي دي که دا نه وي، حکومت او نظام به ګډ وډ وي، خلک به لومړیتونه نه شي درک کولی او د ځمکې ویجاړتیا به هم د نورو مهمو موضوعاتو په څېر هېره وي نو ثابت نظام او د سولې په محیط کې ارامه ټولنه به د چاپېریال دې سترې ستونزې او ننګونې ته د خلاصون لاره مومي.

د F.A.O له لوري د کلیوالي جوړښتونو پر اساس د افغانستان د څړځایونو د ساتنې د پروګرام لپاره د پروفیسور ولفګنګ او محمود بې پروا له لوري لیکل شوې مقاله کې راځي: «د دې هیواد د پایداره ځمکو مدیریت یوه ستونزمنه مساله ده او دې مسالې ته یوازې کلیوال حللاره ټاکلی شي»(ولفګنګ او بې پروا ۲۰۰۹). دا سمه ده چې کلیوال هم په دې برخه کې مهم رول لري خو که نظام کلیوالو ته مناسبې لارښوونې ونه لري، د ځمکو د مدیریت او ساتنې چارې ورته ونه ښيي نو ناممکنه نه ده چې کلیوال دې بې د نظام له همکارۍ د ځمکو په ساتنه او مدیریت کې موثر ثابت شي. د خاورې د تخریب او ساتنې موضوع د خاورې پېژندنې، ځنګلپوهنې، زراعت، اقلیم پېژندنې، رسوب پېژندنې، هیدرولوژي، بندترلو انجنیري او د زراعت اړوند علومو ته اړتیا لري(بلانکو او لال۱۳۹۲.) که په دې ټولو علومو کې د ماهرو او متخصصو کسانو لپاره یوه اداره جوړه شي او د محیط د دې سترې ستونزې او ننګونې لپاره مناسب پلان او طرحه جوړه کړي نو ممکنه ده چې تر یو حده د خاورې د تخریب او ویجاړتیا مخنیوی وشي.

وچې ځمکې د نړۍ ۴۰٪ خاوره جوړوي (اوما او اوګالو) چې همدا له شنه پوښښه د ځمکې د مخ لغړېدو باعث ګرځي او په طبیعت کې د بیاباني کېدو لار پرانیزي. د خاورې د تخریب او ویجاړتیا مخنیوی باید په ټولیزه توګه وشي، یوازې کروندګر یا هغوی چې د نباتاتو له پالنې سره سر و کار لري، د دې مسولین نه دي. د ټولنې هر وګړی د دې مسولیت لري چې د خپل توان برابر د خاورې د تخریب مخنیوي کې برخه واخلي. د هیواد د هرې برخې د ځمکو لپاره په سیاسي، اقتصادي او ټولنیزه توګه داسې یو پروګرام په کار دی چې پر اساس یې د خاورو او شته ټولو طبیعي زېرمو د ساتنې لپاره مناسب او لازمي کارونه وشي.

وچکالي همېشه په وچو او نیمه وچو ساحو کې راڅرګندېږي او د شدت د کمولو لپاره یې د تحلیل او څېړنو پر اساس د مدیریت ځینې لارې موندل شویدي.(هنری او ملګری یې ۱۹۹٦). نباتاتو د ځمکې مخ پوښلی وي؛ خاوره د باد، باران، ځمکې ښویېدنې او نورو خطرونو څخه ژغوري. په افغانستان کې دا پوښښ چې خاوره له تخریبه ژغوري، تر ډېره له منځه تللی. د ځنګلونو لویه برخه وهل شوې، څړځایونه په بشپړه مانا تخریب شویدي او کرنیزې ساحې په ښارونو او کلیو بدلې شوېدي او په دې ټولو محیطي بدلونونو کې د د وچکالي او د ځمکې د سطحې د اوبو ښکته تلو اغېزې هم پاموړ دي.

د بحث وروستۍ برخه به په دې راټوله کړو چې څنګه کولی شو، د افغانستان د ځمکو د ویجاړتیا او تخریب مخنیوی وشي او شته ساحې له خطرونو څخه وژغورل شي. لومړی د هغو ځمکو په باره کې څېړنې په کار دي چې ویجاړې شوې او په دښتو بدلې شوېدي، دا ساحې معلومول، لاملونه او حل لارې ورته موندل په کار دي. په دویم قدم کې د نباتي پوښښ د له منځه تلو لاملونه په ډاګه کول په کار دي، څړځایونه، ځنګلونه او کرنیزې ساحې ولې په شاړو بدلېږي؟ دې ډول پوښتنو ته باید اساسي او دقیق ځوابونه وموندل شي. درېیم؛ د ژوند په چاپېریال کې د انسانانو ناوړه مداخله کنټرولول په کار دي او تر ډېره د ژوند د چاپېریال د ویجاړتیا او ناوړه شرایطو رامنځ ته کوونکی پخپله همدا انسان دی. د ښارونو او کلیو بې نظمه پراختیا د ځمکې په ویجاړۍ، چټلۍ او د شنه پوښښ په له منځه تلو کې پاموړ رول لري. د یو منظم، باثباته او وطن جوړونکي نظام په امید چې دا ډول حیاتي او اندېښنې وړ ستونزو او ننګونو ته مناسب ځوابونه ولري.

هېڅ هم پټ نه پاتې کېږي!

اسد دانش

زموږ لمسیان به لعنتونه را باندې وايي، چې د نړیوالو لخوا د احسان په زنځیرونو تړلي له ډالرو ډک کانټېرونه مو هېواد ته راغلل او په نره له بهره راغلیو غلو درنه په رڼا ورځ لوټ کړل، نه مو د وطن ښه پرې

وشوه او نه په وطن کې د اوسېدونکي اړمن انسان!

زموږ لمسیان چې تاریخ لولي پر موږ به هره ورځ سل ځله نفرین او لعنت وايي چې ای بېغیرتو! تاسې د خپل وطن واکمن وئ، ولې مو د خپل وطن هر څه د یو څو ورځو مېلمنو ته پرېښي ول؟! هغو مېلمنو ته چې ان ستاسې په ملي ژبو هم نه پوهېدل، بهرني پاسپورټونه یې په مخ جېب کې ایښي ول، ټکټونه یې تیار بوک ول، نه یې په بده ورځ کې لاس درکړ او نه یې د خوشحالۍ د مخ ځلا در باندې ولیدله!

زموږ اوسنیو ځوانانو ته به یې اولادونه پېغورونه ورکوي چې تاسې څومره بې ننګه وئ چې د څو سوو ډالرو په بدل کې مو ښېګړې غندلې او بدګړې مو ستایلې!

(c) ketabton.com: The Digital Library

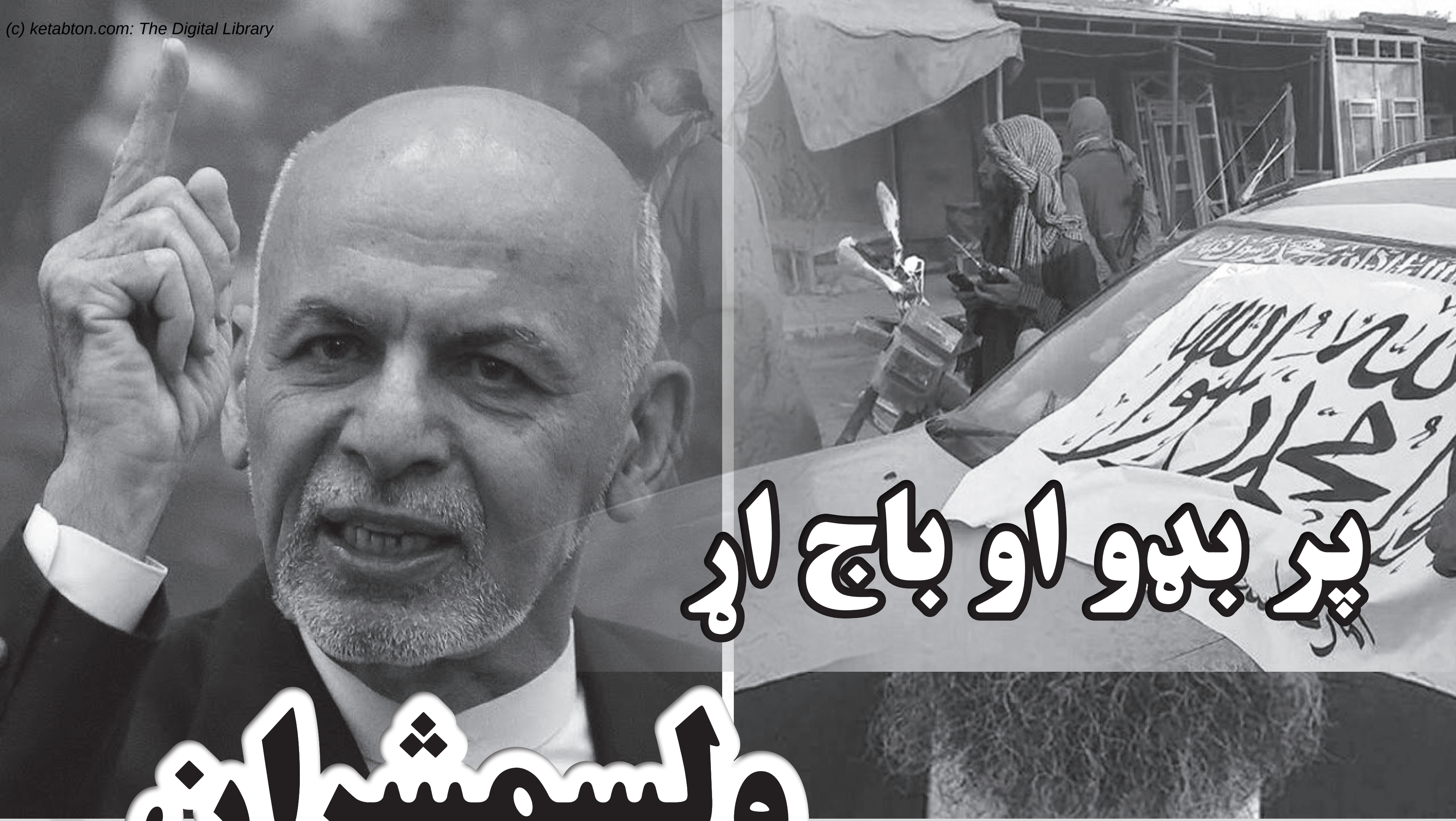

پر بېړو او باج اړ ولسمشران

شهرت ننګیال

قدرت الله شهاب د پاکستان مشهور بیروکرات تېر شوی، متحده هندوستان کې د CSS له ازموینې په تېرېدو د پېرنګي له وخته بیروکراسۍ ته ننوتلی دی. د فیلډ مارشال ایوب خان حکومت کې د وزارت تر کچې په لوړو پوستو پاتې شوی دی، قدرت الله شهاب، ممتاز مفتي او اشفاق احمد داسې یو مثلث را منځته کړی و چې یو بل ته په پاس ورکولو یې د پاکستان لپاره د روحانیت په پرده کې په خورا سیاسي او روحاني بڼه جعلیات تخلیق کړي دي. ده پخپل کتاب شهابنامه کې یوه خاطره را اخیستې چې له ایوب خان سره له اسلام آباد څخه ایبټ آباد کې د هغه پلرني کلي ریحانې ته تللی و، ماښام کلي ته په رسېدو چې لا مېلمانه په مېلمستون کې نه وو ځای پر ځای شوي، مارشال ته یې د مور خوابدي یاده کړه. ...

دده په خبره مارشال له خپلې مور د ښښې او پخلاینې په پار دی هم ورسره کړ، د خوابدۍ یوه خبره دا وه چې پټواري به پخوا ځلوېښت کلداري بډې ترې غوښتې اوس ورته وایي، زوی دې جمهور رئیس دی، له سلو کلدارو په کمو نه قانع کېږي. پټواري د رتبې او مقام له اړخه زموږ له سرکاتب سره برابره رتبه ده، خو د ځمکو او جایداد په برخه کې یې واک له جمهور رئیس لوړ دی، هماغه کیسه لکه رتبه یې خورد ضابط خو جنرال په څپېړه وهلی شي.

څو ورځې وړاندې یوې رسنۍ د ولسمشر غني د پلرني کلي، کور او جایداد په اړه یو لنډ راپور برابر کړی و، د بزګرانو په خبره څرنګه چې له څو کالو را هیسې طالبان ترې عُشر او زکات وړي، ټول حساب کتاب یې د جمهور رئیس د تره په واسطه ارګ ته ورکړی دی.

د بزګرانو له څرګندونو په ډاګه ده چې طالبانو د پټواري په څېر د جمهوږ رئیس مقام ته په کتو د عُشر او زکات کچه نه ده ټاکلې.

عُشر او زکات فقهي بحث دی، بڼه او کچه یې څرګنده او کره ده، که نه طالبانو به هرومرو د جمهور رئیس مقام له عامو خلکو سره په یوه کاڼي او تله نه وای تللی.

د راپور له مخې طالبانو د ولسمشر پلرنی کور خپل مرکز ګرځولی، د جنګیالیو او چریکانو د مرکزونو کیسه تر ډېره سره ورته ده.

پخوانیو مجاهدینو له بمباریو د خوندیتوب په پار خپل مرکزونه زموږ د سیمې په بریښناکوټ کې رغولي وو، ځکه چې د ملي شتمنۍ او بیت المال په توګه بریښنا کوټ د شورویانو او رژیم له بمبارۍ خوندي و. پر دې سربېره چې په بریښناکوټ کې دریو تنظیمو خپل مرکزونه ځای پر ځای کړي ول، حکمتیار بنفسِ نفیس د بریښنا کوټ په بڼ کې خپلې وینا ته یوه لویه غونډه هم را بللې وه، خو د بمبار کوم ګواښ ونه لیدل شو.

د مجاهدینو لخوا د بریښناکوټ د نه ویجاړۍ یو لامل هم ښایي همدغه و چې تنظیمو خپلو مرکزونو ته خوندي چاپېریال پېژندلی و، که نه ددغسې تاسیساتو انجام څرګند دی. کابل تر پایه ددغه بریښناکوټ د کارګرانو معاش او لګښتونه له خپلې بودجې څخه اجرا کول، شوروي او د هغه وخت رژیمونو په څوارلس کلنه جګړه کې د دریو تنظیمو د مرکزونو له شتون سره بریښناکوټ بمبار نه کړ، خو اوس که د کوم کور د دېوال سیوري ته طالب دمه شوی وي پر هماغه شپه له ورو زړو پر بل مخ اوښتی وي، نه جومات ګوري نه مدرسه. طالبان چې عُشر اخلي یوه پارچه د سند په توګه ورکوي، د پارچې له پاسه اسلامي امارت، ولایت، ولسوالي او ترې لاندې د عُشر او زکات څانګه، د عاشر او عُشر ورکوونکي نوم کښل شوی وي.

ورم کال لندن ته په تلو په هیترو هوایي ډګر کې خدای خبر څه پېښه وه چې د مساپرو د بدني پلټنې پر مهال یې زما په کاغذونو کې د عُشر پارچه را وایستله، خو له څو سرسري پوښتنو سره یې د وروځو او اوږو په غورځولو په مصنوعي موسکا پارچه بېرته را وسپارله. که دغه پارچه د کابل پلټنو کې تر لاسه شوې وای خدای خبر څه به راباندې راغلي وو!

پر افغانانو داسې یوه جګړه تپل شوې چې تر اوسه یې د تعریف درک چا ونشوای لګولی، دلته د جمهور رئیس د جایداد ټکس د مالیې وزارت پر ځای دده پر ضد د جګړې اړخ تر لاسه کوي، د طالبانو د عُشر پارچې په ارګ کې مجرا کېږي.

دريې واکمن- يو برخليک

د تاريخ په هديره کې درې محکوم قبرونه

شفيع الله خان

ماته د ولسمشر انجام د هندوستان د وروستي پاچا بهادر شاه ظفر او مسلمان هسپانوي رياست وروستی پاچا ابو عبدالله محمد را يادوي.

ظفر پاچا د خپل ژوند وروستۍ ورځې په رنګون کې له انګريزانو سره په بند کې تېرې کړې. انګريزانو په رنګون کې يوه «هندي چوکۍ» ورته جوړه کړې وه، پاچا سلامت به پکې ناست و او د باران څاڅکي به يې شمېرل. خپلو ليدونکيو ته به يې په تلوسه ويل:

زه هغه بدمرغه يم چې په هېڅ ځای کې د خښېدو لپاره به هم ځای ونه لرم..!

انګريزانو يې د خوړنځي، کاليو او پيزار لپاره وظيفه او وخت ټاکلی و، کله چې به راتلل، نو د پاچا په سترګو کې به اوښکې ډنډ شوې او په اوتر غږ به يې وويل:

«افسوس دې په تا وي ظفر پاچا!

الله(ج) پاچا کړی وې، خو ته سوالګر شوې..!».

د بهادر شاه ظفر مړی نن هم په رنګون کې خښ دی او تاريخ د حال په ژبه په چيغو- چيغو وايي:

هغه پاچا چې خپل سلطنت د نورو په لاس پلوري هغه به له نړۍ لکه سوالګر درومي..!

د ابو عبدالله محمد انجام هم همداسې شوی و، هغه د الحمراء کِلياني (کونجياني) فرنېنډو او د ازابيلا ملکې ته ورکړې وې. له غرناطه هديرې يې خپل پلرونه او نيکونه را ووېستل او د مراکش ښار فيض ته يې راوړل او د خپل ژوند وروستۍ ورځې يې په فيض ښار کې په خيرات غوښتو تيرې کړې.

هغه به د خلکو مخې ته کچکول نيوه او ويل به يې:

«د الله په نوم د غرناطې وروستي پاچا ته يوه انه ورکړئ!».

که کوم چا به پوره روپۍ ورکړه، بېرته به يې ورکوله:

«نا! زه له يوې انې ډېر حق نه لرم!».

دا ابو عبدالله محمد هم له مرګ وروسته د تاريخ هديرې په يوه ګمنام قبر کې پرېووت، خو د هغه عبرت نن هم تازه دی او غني غوندې خلکو ته په زوره زوره وايي، **تقدير چې څوک واکمن کړي خپل ځانونه دې په خپله نه سوالګروي!**

ماته دا شېبه د ايران شاه هم ذهن ته راځي، د ايران شاه يوه داسې هستي وه چې د شاهۍ په غرور يې د ايران جنتري زر کاله را مخکې کړې وه او يو ځل يې د لاس ساعت درېدلی و، نو د ټول هېواد ساعتونه يې يو ساعت وروسته کړي ول، خو بيا ده هم له امريکې سره داسې اوړې او خوله وهله لکه غني يې چې دا يو څه موده له امريکې سره وهي. کله چې د ايران شاه له ايرانه وتښتېد، نو پخپل سامان کې يې دوه ټنه د ايران خاوره هم کېښوده، بيا داسې يو وخت راغی چې د ټولې نړۍ دروازې يې پر مخ وتړل شوې، د مصر د ولسمشر انور سادات پرې زړه وسوځېد او د قبر لپاره يې په خيرات کې څو متره ځمکه ورکړه، د ايران شاه د خيرات پر همدې ځمکه وروستۍ سلګۍ وهلې دي. د ايران د پاچا قبر نن هم په قاهره کې دی او بې رنګي او سپيره توب يې نن هم دا ناري وهي:

کوم واکمن چې له خپلې خاورې سره درغلي کوي، د پناه لپاره به د پردۍ خاورې خيرات غواړي!

د ولسمشر غني جرم څه دی؟! دا ډېره مهمه پوښتنه ده! غني په بنسټي توګه د ولس د توقعاتو -احساساتو او د خلکو د نظرياتو قاتل دی- د خپلې واکمنۍ له پيل سره يې د جنګ بڼه بدله او نوې ډلې حضور کړې. طالبان او نور مخالفين يې په ۲۱ ډلو بدل او ورسول. هېواد يې نور هم په جنګ کې ډوب کړ او په هره غونډه او سفر کې وايي، هېواد د تجزيې لور ته رهي و، دښمن مو مهار کړ، په دې خوشو- تشو د هېواد بېچاره ولس له تېرو څه کم پينځه کلو راهيسې تېرباسي.

غني يوازې د خپل واک لپاره قانون و انصاف ولوبول، خو د خدای رسۍ تړل کوي او د نورو هغو غوندې به ده ته هم هېواد ځای نه ورکوي او پخپل اصلي کور -امريکا- کې به هم ازاد ونشي ګرځېدی.

د پرون واکمن نن په امريکا کې دنده ګوري -فرنېنډو مارکوس- هم د غني فکري ورور و، له هغه سره هم همداسې شوي ول، هغه له فيلپاينه په تښتېدو امريکې ته ورسېد، امريکې ورته په هونولولو کې پناه ورکړه او خپل وروستی عمر يې د پناه اخيستونکيو لپاره د ځانګړې دندې اخيستو په کتارونو کې په درېدو تېر کړ.

هسې خو ډېر ورته د زر کلن کېدو دعاوې کوي، خو زما يو مشر دوست هره ورځ له لمانځه وروسته د غني د عمر د دومره اوږدېدو دعا له خدايه غواړي چې کاش دلته قضا خپلواکه وای، عريضه يې پرې کړې وای او د سزا په ورکولو يې زړه يخ شوی وای. زه يې د دعا په اورېدو اکثره وايم، محکمه ښايي امکان ونه لري، ځکه په دې هېواد کې ډېر نور لوی لوی ګناهګار په ملي بيرغ پوښل شوي خښ کړل شوي دي. غني به څوک ور وړاندې کړي، خو موږ به د تاريخ او وجدان په محکمه کې د غني د محکوميت ننداره کوو، ځکه خدای(ج) ځيني له اروا اخيستو وړاندې د خيراتګرو په کتار کې ضرور دروي، هغه يې يو ځل له واکمنيه، سوالګرۍ ته خامخا جوړوي.

...نړدې ده اشرف غني هم په دې څلور لاري کې ډېر ژر ودرېږي...

ميلمه افغان چاړواکي او...

٤. حکومت، ارګ او ولسمشر يوازې د څو کورنيو او ډلو له خوا انحصار شوي دي، ولسمشر دې ته پام نه کوي او هر څه چې دوی ورته وايي هماغه کار کوي...

٥. هغه ډله چې ولسمشر، ارګ او حکومت يې انحصار کړی دی د اسلام مبارک دين، افغاني کلتور او درنو ارزښتونو ته هېڅډول ژمنتيا نه لري؛ چې د دوی ددې کار بويونه د ارګ له دېوالونو بهر هم راووتل، د کفر، فحشا او شراب خورۍ خبرونه يې په رسنيو کې په پراخه اندازه خپاره شول چې هم يې په ګور دننه او هم بهر د افغانستان د خلکو د سپېڅلي حرم (ارګ) عصمت داغدار کړ. له داسې خلکو سره به تر هغې مبارزه کوو چې له دندو لېرې او محکمې ته راښکل شوي نه وي...

٦. حکومت د هغو کسانو پر ځای چې بهرنۍ تابعيت او پاسپورټونه لري هغه ځوانان په دندو نه ګوماري چې په هېواد کې دننه ژوند کوي، خو دا کار ډېر اړين دی ځکه هغوی چې بهرنی تابعيت لري په هېواد کې د ټيکاو او پرمختګ را وستلو لپاره کومه هڅه نه کوي او چې کله هم ترينګلي حالات ويني نو بهر ته تښتي، خو په مقابل کې يې هغه کادرونه او ځوانان چې همدلته له خپلو کورنيو او شتمنيو سره اوسېږي په هېواد کې د امن او سوکالۍ را وستلو ته ژمن دي، دوی که له يوه لوري له خپل کلتور او ارزښتونو سره بلد دي له بل لوري يې خپل او د خپلو اولادونو راتلونکی له خپل هېواد سره غوټه کړی دی...

٧. کله چې ولسمشر يو څوک په لوړه دنده وګوماري نو هر کله يې چې خوښه شي په ډېره بېرحمۍ، ديکتاتورۍ او د هر ډول اصولو خلاف يې ناڅاپه له دندې لېرې کوي چې هم يې شخصيت ته درونډ ګوزار ورکول کېږي او هم کومه دنده نه ورکول کېږي په دې مانا چې د دوی لپاره هېڅډول مصئونيت په نظر کې نه وي نيول شوی، ځکه خو که هر څوک په دنده وګومارل شي نو ددې لپاره هم فساد ته مخه کوي چې که چېرې سبا ناڅاپه له ناڅرګند برخليک سره مخ شو نو لږ تر لږه به خپل ژوند په هماغه لوړه سطحه پر مخ بوځي، ځکه که د بېلګې په توګه يو ځل څوک وزير شي او ناڅاپه له دندې لېرې شي نو بيا هغه نشي کولی چې د هېواد په دې خرابو حالاتو کې د عادي وګړي په څېر ژوند وکړي. موږ مبارزه کوو، چې د داسې اشخاصو لپاره د دندې او د شخصيت مصئونيت تر لاسه کړو...

د يادونې وړ ده، زموږ هغه کادرونه چې په بهر کې يې زده‌کړې کړې دي او خپل راتلونکی يې په دې هېواد پورې تړلی دی زموږ وياړونه دي او موږ يې مخالفت نه کوو...

دويم: غوښتنې

موږ د پورته لاملونو له مخې د خپل وجدان په غږ اړ يو چې مبارزه وکړو، ځکه نشو زغملی چې دا ځورېدلی او د کلونو کلونو بدمرغۍ ځپلی ولس د هغې مرجع له لوري هم وځپل شي چې هلته دوی د ژغورنې هيلې غوټه کړې دي او د امېدونو ډکې سترګې يې په هماغه لوري نيولې دي...

موږ د مشرانو، ځوانانو، ليکوالو، فرهنګيانو او فعالانو په توګه په ډله‌ييز ډول له جلالتمآب ولسمشر څخه لاندې غوښتنې لرو او کلکه هيله مو ده چې ومنل شي، خو که ونه منل شي نو موږ به خپله مبارزه او مقابله لا هم پسې پراخه کړو او له هېڅډول خطرونو څخه نه وېرېږو...

پاتې د پښتۍ ۳ مخ

سکندر ميرزا د پاکستان ولسمشر هم دې ته ورته برخليک باندې محکوم کړای شوی دی.
دی چې فيلډ مارشال ايوب‌خان له واکه لېرې کړ، ايله يې يو سر دوه غوږه له هېواده د وتلو مخه ومونډلی شوای.
کلونه يې د لندن يوه هوټل کې کار کاوه، په مرګ يې د جنازې او قبر لپاره کورنۍ په لندن کې د لګښتونو مخه نشوای ليدلی، هغه وو چې په لندن کې د ايران سفارت دده مړی ايران ته يووړ او هورې يې خاورو ته وسپاره... (اوربند)

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمه افغان چارواکي او زموږ تګلاره

اسد دانش

بسم الله الرحمن الرحیم

سریزه

انسان نړۍ ته له راتګ سره سم د دوو شیانو لپاره جګړه پیل کړه: لومړی، مادي ګټې چې په ترڅ کې یې وکولای شي په دې نړۍ کې د ژوند پر مخ بیولو لپاره اسانتیاوې برابرې کړي او ځان له جسمي تکلیفونو وژغوري...

دویم، معنوي ارزښتونه. خدای جل جلاله انسان ته د عقل داسې ورښلې چې له مخې یې کولای شي د شیانو او پدیدو په اړه تفکر او تعقل وکړي... کله چې انسان د هر څه په اړه په فکر کې ډوب شول، د بېلابېلو شیانو او پدیدو په اړه یې بیا له ځانه جلا جلا پایلې او برداشتونه تر لاسه کړل... ستره انسانانو خپلې تر لاسه کړې پایلې د ارشاداتو، نصایحو، دینونو، فلسفې او [illegible]

[illegible]

تګلاره

[illegible]

پاتې ۱۲ مخ

مېلمه افغان چارواکي او...

[illegible]

حفیظ الله تراب

[illegible]

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library